

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
УГОРСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ ТА НАРОДНІ ДИТЯЧІ ІГРИ В
МУЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДЗО ЗАКАРПАТТЯ

БЕРЕШ ВІВІЕН ЮРІЇВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103-Вн від 23.11.2022 року

Науковий керівник: **Кіш Юліанна Іванівна**

викладач

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти**

Кваліфікаційна робота
УГОРСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ ТА НАРОДНІ ДИТЯЧІ ІГРИ В
МУЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДЗО ЗАКАРПАТТЯ

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Береш Вівієн Юрїївна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Кіш Юліанна Іванівна**

викладач

Рецензент: **Габода Єва Бейлівна**

старший викладач

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék**

MAGYAR NÉPDALOK ÉS NÉPI GYERMEKJÁTÉKOK AZ ÓVODAI ZENEI NEVELÉSBEN KÁRPÁTALJÁN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Béres Vivien

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 012 Óvodapedagógia

Témavezető: Kiss Julianna

docens

Recenzens: Gabóda Éva

adjunktus

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Виховання традицій в дитячому садку	9
1.1.1. Дитячі традиції	12
1.1.2. Знаменні дні, пам'ятні дати, ігрова традиція	12
1.2. Місце музичного та ігрового виховання дітей у вихованні дитячого садка	15
1.2.1. Підготовка вихователів до музичного виховання	18
1.2.2. Народна музика та народні ігри в українському дитячому музичному вихованні	21
II. УГОРСЬКА НАРОДНА МУЗИКА ТА ДИТЯЧІ НАРОДНІ ІГРИ У ВИХОВАННІ ЗАКАРПАТСЬКИХ ДИТЯЧИХ САДКІВ	25
2.1. Місце угорських народних дитячих ігор в угорській народній музиці	25
2.2. Народні традиції Закарпаття	28
2.2.1. Весілля	29
2.2.2. Народження та хрещення дитини	30
2.3. Інтеграція угорської музики та народних дитячих ігор у систему освіти дитячого садка Закарпаття	31
III. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ	34
3.1. Народні пісні та народні дитячі ігри в дитячих садках Закарпаття	35
3.2. Обладнання музичних інструментів у дитячих садках Закарпаття	38
3.3. Цифрова готовність дитсадків Закарпаття до музичної освіти	40
3.4. Живе музичне виховання в дитячих садках Закарпаття	43
РЕЗЮМЕ	46
РЕЗЮМЕ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	47
ЛІТЕРАТУРА	48
ДОДАТКИ	53

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	7
1.1 Hagyományőrzési nevelés az óvodában	9
1.1.1 Gyermekhagyományok	12
1.1.2 Jeles napok, megemlékezések, játékhagyomány	12
1.2 A zene- és gyermekjáték-nevelés helye az óvodai nevelésben	15
1.2.1 Óvodapedagógusok felkészítése a zenei nevelésre	18
1.2.2 Népzene és népi játékok az Ukrán óvodai zene nevelésben	21
II. A MAGYAR NÉPZENE ÉS NÉPI GYERMEKJÁTÉKOK A KÁRPÁTALJAI ÓVODAI NEVELÉSBEN	25
2.1 Magyar népi gyermekjátékok helye a magyar népzeneben	25
2.2 Kárpátalja néphagyományai	28
2.2.1 Párkapcsolatok	29
2.2.2 Élet és nepotizmus	30
2.3 A magyar zene és népi gyermekjátékok beépülése a Kárpátaljai óvodai oktatási rendszerbe	31
III. KUTATÁS ÉS MÓDSZERTAN	34
3.1 Népdalok és népi gyermekjátékok az óvodákban Kárpátalján	35
3.2 Hangszer-felszereltség a Kárpátaljai óvodákban	38
3.3 Kárpátaljai óvodák digitális felkészültsége zenei oktatáshoz	40
3.4 Élő zenei nevelés a Kárpátaljai óvodákban	43
ÖSSZEFOGLALÁS	46
UKRÁN NYELVŰ REZÜMÉ	47
HIVATKOZOTT IRODALOM	48
MELLÉKLET	53

BEVEZETÉS

A dolgozat célja megvizsgálni Kárpátalja óvodai intézmények helyzetét a magyar népzene és népi gyermekjátékok oktatásának szempontjából, kiemelten szemügyre venni az óvodai intézmények tantervének telítettségét magyar népdalokkal és népi gyermekjátékokkal, valamint az ezekhez hozzájáruló eszközök felszereltségével. Ennek fejében megfogalmazott hipotézisek

- *H1*: A Kárpátaljai óvodák megfelelő mennyiségben oktatnak magyar népi dalokkal oktatnak;
- *H2*: A Kárpátaljai óvodák megfelelő mennyiségben oktat magyar népi gyermekjátékokat oktatnak;
- *H3*: A Kárpátaljai óvodák többségében nem megfelelően felszereltek hangszerileg;
- *H4*: A Kárpátaljai óvodák többségében autentikus magyar népzenei hangzóanyagot használnak.

Kutatási módszer tekintetében két fő eszköz áll rendelkezésre: szakirodalom és intézmények közvetlen megkeresése. A szakirodalom különböző forrásból rendelkezésre áll, s egyaránt kerül felhasználásra magyar, ukrán és kifejezetten kárpátaljai szakirodalmi művek, ám az intézményi megkeresés már kevésbé egyértelmű. A választott megkeresési forma elektronikus kérdőív, melyben a válaszadó intézményéről szolgáltat releváns információkat.

A dolgozat felépítése szakirodalmi áttekintéssel kezdődik, melyben megismerhetjük a hagyomány helyét az óvodai nevelésben, magyar és ukrán gyermekhagyományokat, jeles napokat, megemlékezéseket és játékhagyományokat. Ezt követően közvetlen rátérek a zene- és gyermekjátékok elhelyezkedésére az óvodai nevelésben, megvizsgálván mivoltát, óvodapedagógusok felkészítését a zenei oktatására, s az Ukrán nevelési rendszerben való helyfoglalását. Ezután rátérünk a magyar hagyományokra és Kárpátalja hagyományaira, valamint érintőlegesen az ezeket biztosító törvényekre, jogszabályokra.

A dolgozat zárása a saját kutatás feldolgozása, melyben a Kárpátaljai óvodák tapasztalatai jelennek meg a tantervük oktatási anyagáról, s hangszeres, illetve digitális felszereltségükről.

I. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az adott téma szakirodalmi háttere meglehetősen tág, ugyanis több szempontból vizsgálható - az óvodai nevelés általánosan tárgya pszichológiának, antropológiának, kultúratudománynak, történelemnek, pedagógiatudománynak, zene- és művészettudománynak. Ennek megfelelően érdemes szemügyre venni, hogy általánosan az óvoda miért egy világszerte preferált módszere a tanulás megkezdésének.

Az óvodában a gyermekek erős alapot építenek szociális-, iskola előtti és később általános életvezetési készségek terén, amelyek segítik őket az iskolában és azon túl is (Nagy - Trencsényi, 2016). Számtalan kutatás megerősíti azt, hogy az óvodát végzett gyermekek tanulmányi felkészültsége és általános akadémikus potenciálja magasabb, a bajkeverő és később bűnügyi arány alacsonyabb, s magasabb az általános kereset (Krekó - Kanczler, 2019).

Sokan úgy fogalmazzák az óvoda kapcsán, hogy megtanítja a gyermekeket hogyan legyenek tanulók. Ezt az óvoda úgy segíti elő, hogy interaktív tanulásban vesznek részt, ugyanis a kisgyermekek játszva tanulnak. Ha a gyermek első bevezetése az osztálytermi tanulásba túlságosan akadémikus környezetben történik, előfordulhat, hogy nem fejlődik ki benne erős kíváncsiság, és nehézségeik lehetnek az iskolában. Az óvoda lehetőséget biztosít a gyermekek számára, hogy olyan módon tanuljanak, amely abban a helyzetben érdekli őket, pozitív kapcsolatot alakítva ki a tanúlással magával. A legjobb óvodai praktikák segítik a gyermekekben a tanulás iránti “szomjat” kialakítani, amelyet az iskolába és további életükbe magukkal visznek (Böddi et al, 2019).

Egy további kiemelkedő eleme az óvodának az a segítség a gyermekek szociális készségek fejlesztésében. Az óvodában a gyerekek hosszabb időt töltenek a családjukon kívül, más gyerekekkel és felnőttekkel, egy diverz környezettel pedig új szociális lehetőségeket prezentál egy számára megfelelő szinten. A környezet rengeteg lehetőséget kínál a barátkozás, az együttműködés, figyelem- és a beszélgetési készségek alapjainak kialakítására (Székely, 2015).

Ebben a környezetben, ahol kíváncsiság mellett némi visszafogottság is jellemző ösztönös félelem folytán, a gyermekek önszabályozási képességeket fejlesztek az óvodában, “tanítható pillanatok” és egyéb társas interakciók alatt. Amikor a gyermekek társaikkal játszanak és tevékenységeket folytatnak, szinte elkerülhetetlenül lesznek kisebb

konfliktusok, amelyek frusztrációt, haragot és egyéb érzelmi kihívásokat okoznak (Kolozsváry, 2004). Ezek a konfliktusok lehetőséget adnak a “tanítható pillanatokra”, ahol megfelelő pedagógia közbenjárás az emocionális kitörések kontrollálását megsegítik a gyermeket egy etikus alap képzéséhez. A nevelők arra ösztönözhetik a gyerekeket, hogy vegyék észre, milyen hatással van viselkedésük másokra, és gyakorolják az interperszonális problémamegoldó készségeket, a régióra/országra jellemző moralitásoknak megfelelően. Az óvodát végzettek olyan érzelmi képességekkel hagyják el az osztályt, amelyeket életük hátralévő részében magukkal hordanak (Csomortáni, 2011).

Egy további kiemelkedő jellemzője az óvodai fejlesztő tevékenységeknek, hogy felkészítik a gyerekeket az írásra/olvasásra - a gyerekek ábécé dalokat énekelnek, mondókákat tanulnak, hallgatnak felolvasott történeteket, játszanak a mágneses ábécé betűivel s hasonlókkal, melyek segítenek fonetikusán megkülönböztetni a hangokat és vizuálisan a betűket. Ezen alapok elsajátítása mellett a gyerekekben gyakran kialakul egyfajta izgalom és motiváció a továbbtanuláshoz. Az óvodai írástudás előtti tanulás olyan tevékenységek során zajlik, amelyek eredendően érdekesek a gyerekek számára, ami pozitív asszociációkat épít ki az olvasással (Szinger, 2008).

A gyerekek nyelvtudásban gazdag környezetben sajátítják el a nyelvtudást a legjobban. Az óvodában a pedagógusok segítik a gyerekeket a nyelvi képességek fejlesztésében, új szókincs bevezetésével a tevékenységek során, és elgondolkodtató kérdéseket tesznek fel (Schmidt, 2018).

Fontos kiemelni viszont, hogy az alapléveltségen túl, az óvoda felkészíti a gyermeket komolyabb tárgyak elsajátítására is. Az óvoda nem tanítja meg a gyerekeknek matematikát, mielőtt készen állnak, de szórakoztató tevékenységeken és irányított játékon keresztül megteremti a jövőbeni logika-alapú gondolkodás alapjait - a gyerekek gyakran játszanak párosító, válogató vagy számláló játékokat, valamint társasjátékokat, amelyek segítenek a tanulóknak a számok és kategóriák megértésében (Böddi et al, 2019).

További fontos jellemző a kreativitás kialakítása. A kisgyerekeknek aktív képzelőerejük van, és ez a képzelet táplálható a tanulás és a kreativitás ösztönzésére. Az óvodai környezet úgy van kialakítva, hogy ösztönözze a felfedezést. Az óvodapedagógusokat arra képezik ki, hogy segítsék a gyerekeket saját ötleteik és gondolataik kialakításában. Idillios környezetben, ahol megfelelő szakemberek dolgoznak a gyerekekkel, kíváncsiságot ösztönöznek, kérdéseket tesznek fel és meghallgatják a gyerekek ötleteit, ahelyett, hogy a “helyes” válaszokat- vagy viselkedést szorgalmazzák. Az ösztönző környezet és a

megfelelő felnőtt interakciók révén a gyerekekben nagyobb valószínűséggel fejlődik ki a kíváncsiság és a kreativitás (Szarka, 2015).

A döntéshozó-képesség egy újabb fontos jellemző melyet az óvoda megalapozz, az . Az óvodáskorú gyermekek megválaszthatják, hogy milyen tevékenységekben vesznek részt. Ez azt jelenti, hogy nemcsak érdeklődési körüket követhetik, hanem döntéshozatali készségeket és felelősséget is tanulhatnak. A gyerekeket arra ösztönzik, hogy saját maguk döntsenek (Krekó - Kanczler, 2019). A tanárok figyelik a gyerekeket, és figyelemmel kísérik, mely tevékenységek iránt érdeklődnek. Ha úgy tűnik, egy gyerek nem tudja, hogyan lépjen be más gyerekek játékába, a pedagógus javaslatokat tehet a gyermek számára a csoporthoz való csatlakozás módjára, de végül a gyermeké a döntés (Kolozsváry, 2004).

Az óvodában a gyerekek gyakran lehetőséget kapnak a felelősségvállalás gyakorlására. Az óvodapedagógusok megtanítják és elvárják a gyerekektől, hogy mossanak kezet, tartsák a személyes holmikat a kölykökben, és tegyék vissza a játékokat a kijelölt helyre. Amellett, hogy gondoskodnak magukról, az óvodások megtanulják, hogyan gondoskodjanak másokról (Székely, 2015). A tanárok arra ösztönzik a gyerekeket, hogy segítsék egymást olyan képességek elsajátításában, amelyekben kompetensebbek, és tekintsék magukat a többi gyermek erőforrásának. Az óvodáskorú gyermekeknek is lehetőségük nyílik arra, hogy segítsenek az osztályteremben. A tanárok megkérhetik őket, hogy terítsenek asztalt uzsonnára, javítsák ki a naptárat, vagy segítsenek például egy tevékenység összeállításában (Kolozsváry, 2004).

1.1 Hagyományőrzési nevelés az óvodában

A hagyomány (népi történet vagy népbölcsesség) pótolhatatlan eszköz az óvodások személy-fejlődése számára, ezért a nevelés bármely területén, különösen a zenei nevelés fontos, hogy magába foglalja a nemzeti kultúra és mindenekelőtt a zenei hagyomány példáinak felhasználását. A hagyomány az emberek kollektív művészi kreativitása. A költői népi kreativitás évszázadokon át magába szívta a munkálkodó tömegek élettapasztalatát és kollektív bölcsességét, és továbbadta a fiatal generációknak, aktívan hirdetve a magas erkölcsi normákat és az esztétikai eszményeket (Grabarieva, 2014).

Hagyomány - népművészet, ókori, korai vagy középkori művészi alkotó tevékenysége, költészet, zene, színház, tánc, továbbá építészet, képző-, díszítő- és iparművészet, amelyet a nemzeti csoportosulások alkotott és létezik ma, magukat annak a csoportnak tagjainak vagy szétágazott alnemzetének tagjainak vallók között (Ozsvárt, 2018).

A társadalmi tevékenységek során kialakult hagyomány a nép kollektív művészi kreativitásban az emberek tükrözik munkatevékenységét, társadalmi és háztartási rendjét, élet- és természetismeretét, kultuszait és hiedelmeit, nézeteiket, eszméiket és törekvéseiket, költői fantáziájukat, gondolatokat, érzéseket, élmények leggazdagabb világát, a kizsákmányolás és elnyomás elleni küzdelmet, az igazságosságról és a boldogságról szóló álmokat testesíti meg (Kiss - Lányi, 2021).

A népcsoportok évszázados tapasztalatait magába szívó hagyományt a valóság művészi elsajátításának mélysége, a képek valóság-hűsége és az alkotó általánosítás ereje jellemzi. A hagyomány leggazdagabb témái, motívumai, formái az egyéni kreativitás és a kollektív művészi tudat összetett dialektikus egységében keletkeznek. A népkollektíva évszázadok óta válogatja, fejleszti és gazdagítja az egyes mesterek által talált megoldásokat. A művészeti hagyományok öröklődése, stabilitása (amelyen belül megnyilvánul a személyes kreativitás) - ezeknek a hagyományoknak a változékonyságával, változatos megtestesülésével egyesül az egyes alkotásokban (Remete, 2020a).

A hagyomány minden típusára jellemző, hogy az eredeti alkotói egyben legfőbb előadói is, és az idővel kissé változtatott előadás pedig variánsok létrehozásával gazdagítja a hagyományt. Ugyancsak fontos az előadók minél szorosabb kapcsolata a művészetet befogadó emberekkel, akik az alkotói folyamat résztvevőiként lépnek fel (Hermann, 2012).

Az óvodapedagógia óvodásokkal vizsgált hagyományi elemek azok, amely alapján a gyermek improvizálhat, kialakíthatja lehetőségeit anélkül, hogy ellentmondásba kerülne a hagyomány természetével. A hagyományban a szóbeliség következtében a tipikus dallamok, ritmusok, szövegek, amelyek egyik hagyomány-mintából a másikba kerülnek, gyakran a műfaj jelei. Az óvodások számos hagyományos dallal ismerkedve sajátítják el a nemzeti zenei nyelv "szókincsét" és "nyelvtant". Ennek során a gyermek zenei intonációs szókincse gazdagodik, a hagyomány felismerhetővé (gyakran ismétlődése miatt) és ismerős jelenséggé válik (Barsi, 2009).

A hagyományt (különösen a korai hagyományt) a szinkretizmus jellemzi - minden elemének összeolvadása (ének, mozgás, hangszerhasználat, játék kezdete). A gyermek világfelfogása is szinkretikus, az óvodás zenei tevékenység típusai szorosan összefüggnek,

így a hagyomány-repertoár megfelel az óvodáskorú gyermek életkori képességeinek és igényeinek (Bucherna, 1998).

A népi kreativitás alkotásainak gyermekre gyakorolt ereje megnő, ha az óvodás gyermek tevékenységének alapja a megismerés. Ennek alapján a gyerekekkel való munka során gondoskodni kell arról, hogy ne csak aktív hallgatói és nézői legyenek, hanem aktív előadói is legyenek énekeknek, táncoknak, táncoknak, zenés játékoknak, és aktívan részt vegyenek az órai munkában, beleértve az ünnepekre való felkészülést is, na meg a szórakozást (Lanczendorfer, 2020).

A gyerekek népdalokkal, dallamokkal való ismerkedése már a legkisebb csoporttól történik. A gyermekek számára dallamukban egyszerűek, tartalmukban világosak, tükrözik a gyermeket körülvevő világot. A dalok szövege nagyon tömör, nem igényel gyors tempót, lassan, jó dikcióval adják elő. A hangutánzatokat fényes kép létrehozására és érzelmi reakció kiváltására használják a gyermekben. A gyerekek megismerkednek vigasztaló dalokkal, vagy akár altatódalokkal.

A népi dallamok természetesek, ezért könnyen érthetők és megjegyezhetők, saját előadásuk lehetősége pedig igazi örömet okoz a gyerekeknek. A középső és idősebb csoportokban bevezetik a "rituális dal" fogalmát, egy új műfajt vezetnek be - a dalt.

Az emberek mobil körmérkőzéses játékaik fejlesztik a gyerekekben a térbeli tájékozódást, koordinációt, figyelmet, a cselekvések irányításának és a játékszabályok betartásának képességét (Lyatsuzhenko et al, 2006).

A gyerekekkel való munkavégzésben kiemelt helyet foglal el a népi hangszerek (tambura, háromszög, xilofon, csörgő, pipa, síp) használata. Az idősebb csoportban a népi hangszerek hangszíneiről formálódik elképzelés, mint a cintányér, hegedű, duda, balalajka, harmónium, keréklíra. A népzenei kultúrára jellemző hangok, hangszínek, dallamok telítik a gyermek hallási percepcióját, és művészi tudatában fokozatosan nemzeti zenei sztereotípiákat, eredeti nemzeti zenei gondolkodást alakítanak ki. A népi hangszerek elérhetősége, az együttesben való játék vonzereje, könnyedsége örömet okoz a gyerekeknek, előfeltételeket teremt a további zenei órákhoz, érdeklődést kelt a zene világának megismerése iránt annak különböző megnyilvánulásaiban (Levchuk, 2006).

1.1.1 Gyermekhagyományok

A gyermek hagyomány számos tényező hatására alakul ki, köztük a különböző társadalmi és korcsoportok hatása, tömegkultúra, meglévő ötletek és még sok más. A kreativitás kezdeti hajtásai a különböző gyermeki tevékenységekben megjelenhetnek, ha a szükséges feltételek megteremtődtek. Az ilyen tulajdonságok sikeres fejlesztése, amelyek a jövőben biztosítják a gyermek részvételét a kreatív munkában, az oktatástól függ (Géczi-Laskai, 2013).

A gyermekek kreativitása az utánzáson alapul, amely fontos tényező a gyermek, különösen művészi képességeinek fejlődésében. A pedagógus feladata - a gyermekek utánzási hajlamán alapul, olyan készségeket és képességeket önteni beléjük, amelyek nélkül az alkotó tevékenység nem lehetséges, önállóságra, ezen ismeretek és készségek alkalmazásában való aktivitásra, kritikai gondolkodásmód, céltudatosság kialakítására. Az óvodás korban a gyermek alkotó tevékenységének alapjait rakják le, amelyek a fogantatási képesség fejlesztésében és annak megvalósításában, az ismeretek és ötletek ötvözésének képességében, az érzések őszinte átadásában nyilvánulnak meg (Király, 2011).

A hagyomány felhasználása az óvodás korú gyermekek zenei foglalkozásaiban nagy gyakorlati jelentőséggel bír. A népi hagyomány elemei érzelmileg felszabadítanak és oldják a pszichés feszültséget az óvodáskorú gyermekekben. Jelentősen megnövekszik a zenei és beszédaktivitás, ami egyben segíti a gyermekek érzelmi és pszichés komfortérzetét, egészségének megőrzését a zenei órákon. A rituálék, népdalok, táncok, játékok fejlesztik a gyermekek zenei képességeit, az őket körülvevő világ iránti érdeklődést, odafigyelést, hozzájárulnak látókörük tágításához, szülőföld szeretetének, népi hagyományok tiszteletének erősítéséhez. A gyermekzenei hagyomány 3 részre osztható:

- jeles napok;
- megemlékező;
- játékhagyomány.

1.1.2 Jeles napok, megemlékezések, játékhagyomány

A jeles napok magukba foglalják a természettel, naptári történelmileg vagy vallásilag fontos dátumokkal vagy évszakhoz kapcsolódó ünnepeket. Valójában a gyermeki jeles napok -

varázslattal teli élmények természeti jelenségekkel, állatokkal, lényekkel, szellemekkel. Utóbbiakba beletartoznak a gyermekjólás és az “összeesküvések” is, de a gyerekeknél nem mágikus természetük van, inkább a játék elemei, és ilyen vagy olyan mértékben csak a természettel kapcsolódnak (Karácsony - Tátrai, 1997).

A jeles napok a gyermeki kreativitás egyik legköltőibb lapja. Megtanítja a gyerekeket, hogy az évszakban lássák és vegyék észre a környező természet költészetét. A paraszti munka természeti jelenségekkel való kondicionálása, tanulmányozásuk, megfigyelésük létszükséglete a naptári hagyományban poétikai szintet kap, olykor az igazi költészet magasságába emelkedve. A felnőttek nézeteivel szorosan összefüggő típus műfaji összetételében, de eltér tőle. Ez annak a ténynek köszönhető, hogy a gyerekeknél mentes a felnőttekben rejlő mágikus jelentéstől, ritualitástól, rítusokról, és a felnőttek filozófiai világfelfogásától függ; gyerekeknek elsősorban játék. A játék elve szerint a gyerekek kölcsönzik és érzékelik a legtöbb naptári dalt - vonzza őket az olajvágás és a dalok, az énekek előadásának ajándékozása, a fenséges dalok - kívánságok (Csongrády et al, 1997).

Megemlékező hagyomány - példabeszédek, mesék, viccek, amelyek önálló jelentéssel bírnak, nem kapcsolódnak a játékokhoz. A cél a társak szórakoztatása, szórakoztatása és megnevettetése. Általában élénk eseményt vagy gyors cselekvést tükröznek, egyik vagy másik epizódot továbbítják (Nagy, 2010).

A mesék - a dalok különleges típusa, amelyben minden valós összefüggés és kapcsolat tartalma eltolódik - fikción alapul. Mindezek a való világgal való következtelenségek és nem egybeesések hozzásegítik a gyermeket ahhoz, hogy gondolkodásában megalapozza az élő valóság valódi összefüggéseit, erősítse a valóságérzékletet. A nem-fikciót érdeklő gyerekeket vonzzák a komikus helyzetek, a humor, amely örömteli érzelmeket kelt (Baksa, 2018).

A mesék fontosságának egyik központi oka az, hogy segítik a gyerekek kognitív fejlődését. A meséket gyakran úgy fogalmazzák, hogy teszteljék a gyerekek kezdeményező-készségét. Nemcsak a mese olvasása fontos, hanem az is, hogy a gyermek eljátssza a történetet, a gyermek tudatának fejlesztése és erkölcsi fejlődése szempontjából. A gyerekek mentális fejlődése és az általuk tanúsított viselkedési típusok, amikor eljátszanak egy mesét, megmutatja a gyermek mentális állapotát és személyiségét (Nyitrai, 2016).

A tanulmányok kísérleti eredményei arra a következtetésre jutottak, hogy egy integrált történet cselekményének élénk megvalósítása akkor válik lehetővé, ha a gyermek nemcsak

intuitív módon megérti, hogy ami a látszat-történetekben történik, az valójában látszat, nem valóság. Kiderült, hogy a kisebb gyerekek (3-4 évesek) nem tudják teljesen eljátszani a mese fikatív részét, mert számukra a valóságtól való elvonatkoztatás, de az idősebb gyermekek (6-7 évesek) sem tudják ezt megtenni, mert számukra a történet túl fikatív - ezért egy mese szerves és élénk előadása körülbelül 5 éves korban következik be, mivel ebben a korban tudják a gyerekek a legjobban egyensúlyt teremteni a történet valóságával kapcsolatos tapasztalataik és a dolgok látszat minőségével kapcsolatos tapasztalataik között (Dsupin, 2014).

A játékhagyomány több jelentéssel bíró fogalom. Speciális értelemben használják, például a gyermekek számára készült különféle kulturális rítusokra és tágabb értelemben olyan viselkedési formát oktató cselekménysorozat, amelyekben a gyerekek részvétellel az adott kultúráról tanulnak. A fogalomhasználatban legalább e két különböző hozzáállást kell figyelembe venni, ugyanis többféle kulturális kifejezés is szerepelhet "játékhagyomány" címszó alatt, ezért érdemes a fogalom körülhatárolását és a gyermekkultúra különféle típusait jellemezni (Dsupin, 2010).

A játékhagyomány előkelő helyet foglal el a gyermekek kreativitásában. Nehéz elképzelni olyan gyerekeket, akiknek érdekeltsége csak egy bizonyos játékkörhöz kötődik. A játék által adott elemi tudástól megfosztott gyerek semmit sem tudna megtanulni az iskolában, és reménytelenül elszakadna természetes és társadalmi környezetétől (Juhász, 2016).

A gyermek-játékhagyományok minden kultúrában kiemelkednek mint a gyermekek egyik legfontosabb tevékenységeként. A színjáték mint a játékhagyományok legkiemelkedőbb része univerzálisan jelen van, viszont ellenére nincs egyetemes elfogadás a színjáték definiálására vonatkozóan. Bizonyos kritériumokat határoz meg a játékmagatartással kapcsolatban (Battyáni, 2012).

Az egyik legfontosabb és legmeghatározóbb kritérium annak eldöntésére, hogy egy viselkedés színjáték-e, hogy a gyermek önmaga találja ki, vagy a külső hatásra végzi. Következő a játékmagatartás spontán vagy felvezetett megjelenése, a gyerekek aktív részvételével, valamint a játékszabályok gyermek általi meghatározása. mint amit a felnőttek előírnak. Ezek mellett a darab utolsó leíró vonása határozza meg a hangszeres viselkedéshez való viszonyát. Ezenkívül a játék viselkedése eltérhet a valós szituációtól, például a gyermek valójában nem harcol, hanem úgy tesz, mintha harcolna a játékban. Sőt, a játék során a tárgyak általános hangszeres jelentése megváltozhat, és a gyermek, mint

egyén úgy tudja kifejezni potenciális új jelentéseit, hogy a tárgyat úgy használja, mintha valami más lenne (Juhász, 2016).

1.2 A zene- és gyermekjáték-nevelés helye az óvodai nevelésben

A gyermekpszichológiai kutatások szerint a kisgyermek gyorsabb és jobb minőségű mentális- és dexteritási fejlődésen mennek keresztül, amennyiben korán kezdve zenét tanulnak. Ennek elérése érdekében a zenei oktatás, különösen a hangszeres, s az énektanulás optimális ideje 7 éves kor előtt van, azaz óvodás korban. Továbbá, kutatók szerint a gyermekeknek van természetes zenei preferenciáik, megvan a saját, természetes zenéjük, melyet azzal fejeznek ki, hogy szeretnek szabadon énekelni, táncolni és színészkedni. Ez arra is rámutat, hogy a kisgyermeknek van veleszületett zene-szociális érzékeik, és korai életéveikben értelmes kommunikációként használják a zenét (Gellért, 2017).

A veleszületett zene-szociális érzék befolyásolható a terhességi időszakban, mikor a gyermek csak érzékeli az anyja körüli dolgokat, valamint az anyját befolyásoló dolgokat, és ez a sajátos természetes képesség elősegítheti a gyermek szociális alapjait, az átvett emocionális válaszok rögzítésével (Nezvald, 2012). Technikailag, a gyermekek könnyen utánozzák a hangokat és a mozdulatokat, míg a felnőttek kissé nehezen tudják utánozni. Ezzel szemben a felnőttek mélyebben értik a zene jelentését és az érzelmi teljesítményt, mint a gyerekek (Simon, 2015).

A zene korai gyermekkorban erősen befolyásolja a gyermekek intelligenciai- és kognitív fejlődését, valamint önbecsülését. Néha azonban elgondolkodom azon, vajon képesek-e folytatni a zenetanulást egy életen át tartó cél érdekében, mivel sokan egy bizonyos szakaszban könnyen feladják. Ezek az elméleti bizonyítékok hogyan befolyásolják a tanárok kora gyermekkori tanítását (Kolozsváry, 2004).

Számos kutatás bizonyítja, hogy a zenei élmények hatással vannak az agy szerkezetére. Fizikailag a zenét támogató idegi mechanizmusok az egész agyban összehangolt tevékenységekbe kapcsolódnak be. A zene aktív közvetítő, amely olyan agyi tevékenységeket vezet, amelyek elősegítik az agy különböző részeinek egyidejű fejlődését, például a motoros és a hallási területeket (Csépe, 2016). Ez a fajta tevékenység kiegyensúlyozza a bal- és a jobb agyféltek működését, és megközelíti a mentális fejlődés kooperatív módját. Ezt figyelembevéve könnyű összekapcsolni az agy fejlődését a kognitív

folyamatokkal. Konkrétan a zenetanulásról állapították meg, hogy segít koncentrációs készséget fejleszteni, illetve javítja a tanuláshoz szükséges emlékeiket és javítja az önkifejezési készségeket (Kelemen, 2019).

A tanulás összetett folyamat, és a zenetanulás serkenti a kisgyermek kognitív megértését és serkenti kreatív gondolkodási készségeiket, ami újabb kapcsolatot épít ki az intelligenciával korai gyermekkorban. A pedagógus szerepe ekkor abszolút elengedhetetlen, ugyanis a zene önmagában nem képez megfelelő interakciót, ezért a gyermekek elveszthetik érdeklődésüket. Ezért a óvodapedagógusoknak gondosan figyelniük kell diákjaikat, és meg kell próbálniuk azonosítani a gyermekek egyedi zenei preferenciáit és képességeit. Ezután más-más módszereket kell felfedezniük a gyermekek hosszú távú zenetanulásának ösztönzését (Szesztay, 2020).

A kisgyermekkorban tanárok és zeneoktatók elkötelezettnek kell lenniük, hogy minőségi tanítást nyújtsanak az foglalkozáson. A gyerekeket általában a tanárok személyisége és a zenei előadások motiválják. Így akár szakmai, akár általános zenei képességeik; a kisgyermekkorban tanároknak magas színvonalú zenei teljesítményre van szükségük ahhoz, hogy felkeltsék a gyerekek érdeklődését (Gellért, 2017).

A kisgyermekkorban zeneoktatásnak legfontosabb eleme, hogy szórakoztatónak kell lennie a gyerekek számára azért, hogy rugalmas tanulási környezetet hoz létre az osztályteremben (Kelemen, 2019). Mivel a gyermekek korai gyermekkorban természetes zenei "kultúrával" rendelkeznek, a kisgyermekkorban tanároknak szabad zónát kell biztosítaniuk, hogy "kreatívkodjanak" a zenei világban, ily módon a gyerekek motiváltak lehetnek, hogy a jövőben hajlandóak legyenek a zene mélyebb megértésére (Nezvald, 2012).

A különböző célok megértése és a tanítási pedagógia megvalósításának lehetősége a zenei nevelés különböző lépéseiben elengedhetetlen, és a gyermekek zenei hajlandóságától és potenciális képességétől függ. Emellett egy profi zenetanár szemszögéből és személyes tapasztalat azt javasolja, hogy próbálják meg rövidebbre fogni a "játék" zenei folyamatot, hogy komolyabb akadémikus útra terelődjenek minél hamarabb (Sapszon, 2013).

Amint a gyerekekben az gyökerezik meg, hogy a zenetanulás "szórakozás"-ként szolgál, soha nem fektetnék bele magukat olyan komoly helyzetbe, hogy megvizsgálják, megvan-e a potenciális képességük az elmélyült tanulásra. Ezért a kisgyermekkorban tanároknak pedagógiai stratégiájukkal el kell mondaniuk a gyerekeknek, hogy a zenetanulás "játék és

szórakozás” mivolta átmeneti, s ezzel hosszú távon a gyerekeknek technikai zenei képzettséggel és elméleti ismeretekkel kell rendelkezniük (Csépe, 2016).

A zene tanítási háttérként nem-zenei foglalkozásokon való felhasználása nagyon előnyös megközelítés, amelyet nagyon ajánlanak óvodapedagógusok számára. Nem arra kell gondolni, hogy minden pillanatban háttérzenét kell használni, hanem ennek stratégiai alkalmazását az órán. Például, ha az óvodapedagógus meséket olvas a gyerekeknek, ez a legalkalmasabb arra, hogy háttérzenét használjunk beszélgetés közben (Kelemen, 2019).

Az idő előrehaladtával a zene egyfajta drámai eszköz lehet a óvodapedagógusok számára, hogy valóság-hű szituációkat adjanak elő a történetben, ezenkívül a tanárok a zenét jelzésként használhatják arra utalva, hogy a gyerekeknek reagálniuk kell bizonyos tevékenységek során (Simon, 2015). Sokan nem értenek egyet ezzel a pedagógiai elvvel, mivel azt gondolhatják, hogy ez megzavarná az átlagos tanulási készséget. Az óvoda- és zenepedagógusoknak ismerniük kell a gyermekek fejlődési szükségleteiket. A kisgyermekeknek alapvető ismereteket kell szereznük minden zenetípusról, valamint arról, hogyan értékeljék a zenét és a művészeteket (Gellért, 2017).

A zenei foglalkozásokat vezető óvodapedagógusoknak általános zenei ismeretek-, zeneértékelési- és zenepszichológiai hozzáértéssel kell rendelkezniük. Mindenre kiterjedőnek kell lenniük a zene témájában. Ezenkívül a tanítást nem lehet elválasztani a szülői neveléstől, különösen kora gyermekkorban. A szülők és gyerekek közötti kapcsolat kialakításának legjobb módja nemrégiben az volt, ha a szülők részt vesznek a tanulási folyamatban, vagyis a tanároknak és a szülőknek együtt kell működniük a fenntartható tanulás elérése érdekében, mert minden gyermek megérdemli, hogy lehetőséget kapjon a zene meg tapasztalására (Székely, 2015).

Konklúzió - amikor ez a mélyebb tanulási szakasz bekövetkezik, az már későbbi életkor, s akkor ez a fajta ”szórakoztató” környezet nem működne jól. A zenét ebben a szakaszban nem a “játék” érzése tölti ki, hanem valódi tudásként határozzák meg egy professzionális tanulási folyamaton keresztül. A tanároknak ekkor meg kell változtatniuk tanítási hozzáállásukat “improvizáció és bátorítás”-ról “vezetés és utánpótlás”-ra. Ennek oka, hogy a zenei professzionális oktatás komolyabb és sok gyakorlást igényel.

1.2.1 Óvodapedagógusok felkészítése a zenei nevelésre

A korszerű óvodai nevelés komplex feladatait a rendkívül hatékony technológiával és gyermeknevelési-nevelési módszerekkel felvértezett új pedagógus-generáció képes megvalósítani. Ez alól az óvodáskorú gyermekek zenei nevelésének módszere sem kivétel. Az óvodapedagógia ezen területe hosszú évtizedeken át lerakott erőteljes elméleti és módszertani alapot határoz meg. Az elmúlt években új elméleti és gyakorlati eredmények születtek a zenei nevelésben, amelyeket kreatívan kell kidolgozni és felhasználni a zenei felügyelők és pedagógusok - az óvodáskorú gyermekek zenei nevelési munkáját közvetlenül végző szakemberek - képzésének tartalmában.

Napjainkban az ukrán oktatás egyre inkább az európai és liberális globalista elvek bevezetésére irányul. Ennek oka a függetlenné válás után Ukrajnában bekövetkezett társadalmi, politikai és ideológiai változások. Ukrajna *“Nemzeti doktrína a XXI. századi ukrainai oktatásfejlesztésről”, “Oktatásról”* és a *“A felsőoktatásról”* szülő törvényei világosan körvonalazzák az oktatás alapjainak és tartalmának megújításának megközelítéseit, hogy oktatásunk a közeljövőben a jövő integrálódni tud a globális térbe, és teljes mértékben biztosítani tudja a személyiségfejlesztés legújabb technológiáinak megvalósítását az oktatási folyamatban (Teryayeva, 2012).

Az említett pedagógusok szakmai felkészültsége biztosítsa a korszerű óvodai nevelés feladatainak megoldását a kompetencia-paradigma megvalósítására vonatkozóan, amely a rugalmas, tudatos és kreatív gyermek formálására irányul. Tekintettel az óvodai pedagógusképzés tartalmi fejlesztésének szükségességére, ennek a folyamatnak a módszeres támogatását kell figyelembe venni, elsősorban oktatási szakirodalommal (Hazina, 2015).

A zenei nevelés elmélete és módszereit tudományág egy független tudományág, amelyet az óvodai nevelés állami szabványa biztosít. Biztosítja a leendő óvodai nevelési szakember elméleti, módszertani és módszertani kultúrájának kialakítását. Ez azt eredményezi, hogy a következő szakaszok különülnek el a tudományág tanulmányozásának szerkezetében és logikájában:

- A zenepedagógiai folyamat elméleti alapjai;
- A zenei nevelés fejlődéstörténete a nemzeti komponens hangsúlyozásával;
- A gyermekek zenei tevékenységeinek típusai;

- A zenei nevelés szervezési formái az óvodai nevelési-oktatási intézményben;
- Az óvodai nevelési intézményben a zenei nevelés rendszerének megszervezésének és irányításának külön kérdései (Matvienko, 2017).

A fent említett komponensek a legfontosabbak zenei nevelők kompetenciáik kapcsán. Figyelembe kell venni a modern követelményeket is a nemzeti komponens szerepének növelésére a zenei nevelés elméletében, mivel Ukrajna zeneoktatása a hosszú történelmi időszaka során egyedülálló tapasztalatokat halmozott fel a gyermekek zenei nevelésében, amellyel a korábbi évtizedekben ennek a profilnak megfelelően az oktatási szakirodalommal gyakorlatilag nem foglalkozott.

A tanulók szakmai felkészültségének javítása érdekében meg kell ismertetni velük az elmúlt évek zenepedagógiai innovációit, azokat az innovatív formákat, módszereket, amelyeket napjainkban egyre inkább alkalmaznak az óvodai nevelés nevelési folyamatában. Ezt bizonyítja az óvodai nevelésről szóló folyóiratok számos anyaga, különösen a "Музичний керівник" magazinban (Sut, 2011), egy ukrán szakkiadványban megjelentek, amelyek oldalain kiemelik az óvodai oktatási intézmények zenei-oktatási gyakorlatának helyzetét. A fent említett források alapján a kézikönyv részben aktualizálta, kiegészítette az óvodáskorú gyermekek zenei nevelésének módszertanának főbb álláspontjaihoz kapcsolódó anyagokat.

A szakirodalom szerint a zenenevelő pedagógus felkészítése négy fő részből kell álljon, mely modulok a pedagógiai tananyag része az ukrán óvodai-pedagógia zene specializáció tantervében:

- az óvodás gyermekek zenei nevelésének elméletének és módszereinek általános alapjai;
- a gyermekek zenei tevékenységeinek típusai;
- a gyermekek zenei tevékenységeinek szervezési formái;
- a zenei nevelés egy óvoda intézményben (Shevchuk, 2011).

Ezek a témák lehetőséget adnak a hallgatók és a tanárok számára, mint az oktatási folyamat tárgyai, a pedagógia szaktudás hatékony elsajátítására, logikai kapcsolatok kialakítására a kurzus részei között, segítik az önálló munkavégzés hatékony megszervezését, ösztönzik a - személyiség-fejlődést, önkontroll elsajátítását, önelemzést és önbecsülést (Shevchuk, 2011).

Az óvodáskorú gyermekek zenei nevelésének elméletének és módszereinek általános alapjai anyag-halmazban a pedagógusok az oktatási kurzus főbb elméleti kérdéseit tanulmányozzák. Ezek:

- feltárja a zenei nevelés célját és feladatait;
- jellemzik a gyermekek zenei nevelésének elveit, módszereit, eszközeit;
- meghatározzák a zenedidaktikai játékok szerepét a zenei nevelési munka lebonyolításában;
- az óvodai zeneoktatás területén jelenleg alkalmazott innovatív technológiákat veszik figyelembe (Matvienko, 2017).

Ugyanebben a részben a gyermekek zenei nevelésének pszichológiai alapjait jellemzik röviden, az olyan fogalmak feltárásával, mint a “zenei képességek”, “zeneiség”, “muzikalitás szerkezete”, meghatározva a gyermek zenei fejlődésének életkori sajátosságait. A gyermekek zenei fejlődésének diagnosztizálásának módszereit vizsgálják különböző szakirodalom szerint (Udovichenko, 2014).

A pedagógia tananyag elméleti része olyan anyagokat tartalmaz, amelyek az óvodások zenei nevelésének folyamatának nemzeti alapjait jellemzik az ukrainai gyermekek zenei nevelésének történetének rövid vázlatán keresztül (1917 előtti időszakból); kiemelkedő az ukrán zeneszerzők és kulturális személyiségek zenei és pedagógiai örökségének elemzése (Kovtun, 2013). Ez anyagokat tartalmaz, amelyek feltárják a gyermekzenei hagyomány sajátosságait: típusait, műfajait, funkcióit, nevelési lehetőségeit az óvodáskorú gyermekekkel való munkával kapcsolatban. A tanulók megismerkednek a népművészet e rétegének felhasználási sajátosságaival a fajtáinak és műfajainak kiválasztásának megfelelően, figyelembe véve a gyermekek zenei tevékenységeinek típusait. Az alábbi két tartalmi modul az óvodás gyermekek zenei nevelésének módszertani alapjainak egyfajta blokkját alkotja (Matvienko, 2017).

A gyermekek zenei tevékenységének típusai ismerteti a gyermeki zenei tevékenység főbb típusait, amelyek a következők: zenehallgatás, éneklés, ritmikus (zenei és ritmikus mozgások), játék gyermek hangszerekkel. Ez a rész az egyes zenei tevékenységtípusok lényeges jellemzőit tartalmazza; meghatározzák a gyermekekkel való munkavégzéssel kapcsolatos feladatokat. A pedagógus-jelöltek a megfelelő módszerek, technikák és eszközök kiválasztásával, valamint az oktatási anyagok korcsoportonkénti megoszlásának

figyelembevételével tanulmányozzák a gyermekek különféle zenei tevékenységeinek oktatásának módszertani alapjait (Merezhko, 2014).

A gyermekek zenei tevékenységének szervezési formáira irányuló oktatás a hallgatók ismereteit formálja a zenei nevelési munka megszervezésének korszerű megközelítéseiről és szervezeti sajátosságairól. Az óvodai nevelési intézmény zenei nevelési osztályát; tervezésének és szervezésének általános és konkrét alapelveit tartalmazza. A tanulók megismerkednek a zenei foglalkozások típusaival, figyelembe véve a lebonyolításukra vonatkozó korszerű óvodai nevelési követelményeket. Feltárulnak a zenehasználat sajátosságai az óvodai nevelési-oktatási intézmény mindennapi életében - a gyermekek önálló zenei tevékenységében és a különböző tanulási tartalmú foglalkozásokon (Lisovska, 2010). Ebben kiemelt pont a gyermekekkel folytatott zenei-szabadidős munka formáinak megszervezése és megvalósítása, figyelembe véve azokat a megközelítéseket, amelyeket az elmúlt évek óvodai intézményeinek gyakorlata határoz meg. A hallgatók megismerkednek a zenei és színházi fesztiválok, zenei mulatságok fajtáival, elsajátítják azok szervezési és lebonyolítási módszereit (Mikhailichenko, 2004).

A zene az óvodai nevelési intézményben megismerteti a hallgatókkal az óvodai nevelési-oktatási intézmény zenei nevelési rendszerének megszervezésével és irányításával kapcsolatos főbb kérdéseket. Itt figyelembe veszik az igazgatónak, módszertanosnak, zenei vezetőnek, nevelőnek a gyermekzenei foglalkozások szervezésében betöltött feladatait; kiemelik a zenei és fejlesztő környezet szerepét a fent említett munka elvégzésében. A hallgatók tanulmányozzák a csoportos (fakultatív) munka megszervezésének főbb megközelítéseit és az óvodai nevelési-oktatási intézmény együttműködését a szülőkkel a gyermekek családi zenei nevelésével kapcsolatban (Merezhko, 2014).

Ezek tehát az óvodai zenei neveléshez való felkészítés főbb részei. A pedagógusnak tisztában kell lennie az intézményi protokollal, melyet az állami Oktatási és Tudományi Minisztérium határoz meg és befolyásol.

1.2.2 Népzene és népi játékok az Ukrán óvodai zene nevelésben

A népzene és népi játékok a nemzeti hagyomány részei. A hagyomány az egyénnek a zenei fejlődésében rejlő nagy lehetőségeiről ismert. A gyermekek számára elérhető legjobb módja a nemzeti kultúra megismerésére, s javarészt a modern óvodai nevelési programok alapját képezik. A nemzeti-hazafias nevelés alapjainak megerősítése érdekében a zenei

hagyomány művek gyermekekkel végzett munkában való felhasználásának sajátosságait is feltárja (Juhász, 2016).

A hagyomány fő vonásai közé tartozik a hosszan tartó oszthatatlanság, fajainak rendkívül művészi egysége: a költészet, a zene, a tánc, a színház, a díszítőművészet a népi rituális tevékenységben összeolvadva. A tradicionális az építészet, a faragás, a festészet, a kerámia és a hímzés elválaszthatatlan egészét alkotott; a népköltészet szorosan kapcsolódik a zenéhez és a legtöbb mű ritmikusságához, muzikalitásához és előadási jellegéhez, míg a zenei műfajok általában a költészethez, a munkásmozgalmakhoz és a táncokhoz kötődnek. A hagyományművek és készségek közvetlenül nemzedékről nemzedékre öröklődnek (Ozsvárt, 2018).

Népköltői kreativitás - egyik vagy másik nemzet tömeges verbális művészi kreativitása, típusainak és formáinak összessége a hagyomány. A verbális művészi kreativitás az emberi nyelv kialakulásának folyamatában jelent meg. Az óvodáskorú társadalomban ez szorosan kapcsolódik más típusú tevékenységekhez, tükrözve tudásának, vallási és mitológiai elképzeléseinek kezdetét. A társadalom társadalmi differenciálódásának folyamatában a szóbeli verbális kreativitás különféle típusai és formái jelentek meg, amelyek a különböző társadalmak, csoportok és rétegek érdekeit fejezték ki. Kialakulásában a dolgozó tömegek kreativitása játszotta a legfontosabb szerepet. Az írás megjelenésével megjelent az irodalom, amely történelmileg kapcsolódik a szájhagyományhoz (Kiss-Lányi, 2021).

Népzene - zenei hagyomány - énekes (főleg énekes), hangszeres és vokális-hangszeres kollektív népköltés; általában íratlan formában létezik, és az előadói hagyományoknak köszönhetően közvetítik. Az egész nemzet tulajdonaként a zenei hagyomány elsősorban a tehetséges rögzítő előadóművészetének köszönhetően létezik (Juhász, 2016).

A különböző társadalmak és formációk zenei hagyományai rendkívül stabilak és élők. Minden történelmi korszakban egymás mellett élnek többé-kevésbé ősi és átalakult művek, illetve az ezek alapján újonnan létrejöttek. Együtt alkotják az úgynevezett hagyományos zenei hagyományt. Alapját a parasztság zenéje adja, amely sokáig megőrizte az önállóság jegyeit, és általában különbözik a fiatalabb, írott hagyományokhoz kötődő zenétől.

A zenei hagyomány fő típusai a dalok, epikus történetek, táncdallamok, tánckórusok, hangszeres darabok és ráadások (jelek, táncok). Minden zenei hagyománydarabot stílusilag és szemantikailag összefüggő opciók egész rendszere képvisel, amelyek a népzeneben az előadás során bekövetkező változásokat jellemzik (Almásy, 2013).

A népzene műfaji gazdagsága létfontosságú funkcióinak sokszínűségéből adódik. A zene végigkísérte a paraszt teljes munka- és családi életét: az éves gazdakör naptári ünnepei (énekek, szeplők, olajdalok, fürdődalok), mezei munkák (ősz, szüreti énekek), születések, esküvők (örömekek), halál (temetési siralom), altatódalok (Juhász, 2016).

A zenei hagyomány monofonikus (szóló), antifonális, együttes, kórus és zenekari formában létezik. A kórus- és hangszeres polifónia típusai változatosak – a heterofóniától és a bourdontól (basszus háttérhangok folyamatosan) a bonyolult többszólamú és akkord formációkig. Minden nemzeti népzenei kultúra, amely magában foglalja a zenei és népi dialektusok rendszerét, zenei és stiliztikai egészét alkot, ugyanakkor más kultúrákkal nagyobb hagyomány és néprajzi közösségekké egyesül (például Európában - skandináv, balti, kárpáti, balkáni, mediterrán, stb.) (Czakó, 2017).

A zenei hagyományművekkel való ismerkedés mindig gazdagít, fejleszt, és minél korábban kezdődik népzenevel és népi játékokkal való megismerkedés, annál jobb. A hagyomány ritkán egyértelmű, felnőttek számára is sokszor érthetetlen a hagyomány üzenete, de mindenképpen közelebb kell hozni a gyerekekhez anélkül, hogy eltorzítanak (bár a német hagyományos művek esetében a Grimm testvérek torzításáért hálásak lehetünk!).

A népművészet, ezen belül a zene iránti érdeklődés és figyelem Ukrajnában az utóbbi időben még inkább megnőtt (a ruszifikáció leépítése folytán). A gyermek zenei nevelésének a művészi és természetes alapja annak a nemzetnek lokális és országos hagyományja, amelyhez tartozik, mint olyan környezet, amelyben a művészet szervesen összeolvad az ember életével és világnézetével.

A népművészet énekléssel, őszinte dallamokkal, igazi, élénk, ragyogó, ötletes és ragaszkodó anyanyelvvel ad találkozást a gyerekeknek. A hagyomány és a hagyományos ünnepeken keresztül a gyermek megmutathatja képességeit, képzelőerejét, megmutathatja magát. A nemzeti ünnepek, azaz jeles napok kiváló anyagot adnak a tanulók esztétikai érzésének fejlesztéséhez, látókörük bővítéséhez, kulturális színvonaluk emeléséhez (Grabayeva - Kuguyenko, 2014).

A hagyomány számos olyan tulajdonsággal rendelkezik, amelyek figyelembevétele lehetővé teszi, hogy hatékonyan felhasználja őket az óvodáskorú gyermekek fejlesztésében. A hagyományt a szóbeliség, az emberről emberre, nemzedékről nemzedékre való átadás jellemzi. A szóbeliség kapcsán a hagyományművek a dallamfordulatok és szövegek gyakori ismétlődését (korlátozott emberi memóriával), a

lakonikus zenei formát alkalmazzák. Ezek a tulajdonságok teszik elérhetővé a zenei hagyományt az óvodáskorú gyermekek számára.

A szóbeliség hatására a hagyomány olyan jellemzőket alakított ki, mint a változatosság, regionális különбözés. A változékonyság azt jelenti, hogy egy mintának sok hasonló változata létezik térben (különbözö régiókban) és időben. Változékonyság – a minta megváltoztatása a teljesítménye során (az előadó képességeitől függően). A hagyomány ezen jellemzői lehetővé teszik, hogy műveit felbecsülhetetlen értékű anyagként használják fel az óvodások zenei és kreatív képességeinek fejlesztésére (Fehér, 2008).

Az ukrán tradicionális zene meglehetősen összetett, látszólagos egyszerűsége és könnyedsége ellenére. A gyermeknek meg kell értenie az egyes dolgokat, meg kell élnie és meg kell mutatnia a hős karakterét, mindössze négy sorba ágyazva. Nem elég énekelni, muszáj mutatni, táncolni, és együtt kell játszani a rendelkezésre álló hangszereken (Naumenko, 1995).

Az ukrán népi játékok, a néptánc és a tánczene egyszerű ritmikus mintázatú, és lehetővé teszi a mozdulatok improvizációját. A fiatalabb csoportban a néptáncművészet legegyszerűbb elemeinek elsajátítása a feladat: egy-két lábbal taposni, gyűrűt ütögetni, tenyereket térdre ütni, tenyereket oldalról oldalra forgatni, ugrálni, rugózni, testet forgatni. A középső csoportokban a néptánc új elemei mutatkoznak be: lábujjra és sarokra helyezés, ugrások, pörgetések. Az idősebb csoportban: váltakozó lépés, polka lépés, oldalsó galopp, koluptsza, guggolás váltakozó lábbal a sarkon (Matvienko, 2017).

Figyelmet fordítanak a kezek plaszticitására a táncban - párban körözve “pereccel”, a könyök alatt, a derekán vagy a partner vállán. Emellett a körtáncokban kialakul a gyerekek azon képessége, hogy a körben irányt váltsanak, kövessék a vezető “kígyót”, körből párba rendeződjenek és fordítva. Az óvodások számára elérhető tánc- és játékhagyomány mintái között az utánzó, az ötletes, hagyományos táncok.. A hagyomány új tartalommal gazdagítja a gyerekek játékait, pozitív érzelmeket ébreszt, és a szöveg által sugalmazott közös akciókban való részvételi kedvet (Naumenko, 1995).

II. A MAGYAR NÉPZENE ÉS NÉPI GYERMEKJÁTÉKOK A KÁRPÁTALJAI ÓVODAI NEVELÉSBEN

A mai Kárpátalja délnyugati termékeny völgyei magyar történelmi föld, 895 óta magyarok lakta vidék. 895-től egészen 1920-as Trianoni békeszerződésig a Magyar Királyság valamely formájának része volt. Ezután 1920-tól 1938-ig Csehszlovákia részét képezte. 1938/1939-től Kárpátalja a háború hevében újra Magyarországhoz csatlakoztak, amíg 1944-ben be nem vonult a Vörös Hadsereg, a Szovjet megszállás pedig 1945-ben az újonnan megalapított Ukrán Szovjet Szocialista Köztársasághoz csatolta Kárpátalját, amely a 1991-ben függetlenedett Ukrajna része maradt.

2.1 Magyar népi gyermekjátékok helye a magyar népzeneben

A népköltészet kutatóit elsősorban a gyermekjátékok szöveges tartalma érdekli. A népköltészet legváltozatosabb fajtái ezekben a szövegekben található meg. Kálmány Lajos, korai 20. századi magyar néprajzkutató úgy vélekedett, hogy a nép gyermekköltészete *“valóságos tárháza, valóságos menedéke a népköltészetnek”* (Péter, 1976, 128. old). Benne van a népköltészet minden ága és minden tevékenység, ami az életben történik. az egyszerű rímes soroktól kezdve és altatódalok a balladák túléléséhez.

A népköltészet fája nagyon labirintusos fa: ágai átnyúlnak egymáson, de sehol máshol nem jön össze annyi ág, mint itt a gyerekjátékok között, ezért neveztem el virtuális tárhelynek; ha a szél megfogja és eltöri a népköltészet egyes ágait, jobbra-balra hajolnak, míg rá nem dőlnek erre az ágra, a gyermekjátékok ágára, aztán csatlakoznak hozzá, és ezért ez virtuális menedékház (Magyar, 2015).

A szöveges gyermekjátékok jelentős része ugyanis úgy tűnik, hogy megőrzi a magyar népköltészet továbbélését, és felbecsülhetetlen értékű forrást jelent a hagyománytörténeti kutatók számára. Az állatok elriasztására vagy megszólítására szolgáló mondókák számos történelmi emléket őriztek meg. Például egy gólyariasztó kis vers egyik szereplője egy török gyerek, és ez kétségtelenül őrizi a több évszázados török elleni harc emlékét, míg az egyik csigahívó verssor, annak különböző változataiban, törökökről beszél. és mongolok, a

szöveg fenyegető szavai pedig kegyetlenségükre utalnak. Az ilyen történelmi utalásokról még hosszan sorolhatnánk (Dsupin, 2010).

A bridzsjátékokban szó esik *“Lengyel László, jó királyunk”*-ról, valamint a magyarok és németek harcáról. Mátyás király emléke egy labdával játszott játékban marad fenn. Más gyerekjátékokban is felismerhetjük a katonatoborzás szokását, és játszmában élnek a nép kegyetlen elnyomói, földesurak, ravasz bírák, pandúrok alakjai is. A gyermekköltészetben azonban nemcsak történelmi szereplők és események emléke fedezhető fel, hanem számos régi szokásainak maradványa is. Ennek az az oka, hogy a gyerekek természetesen utánozzák a felnőtteket. Egyes állattutázó játékokban (libavad, kecskevad, stb.) a kutatások az ősi állatleírások késői leszármazottait tárták fel, míg más játékok énekeikben, táncaikban eltűnőben lévő lakodalmi szokásokat őriztek meg (Kiss, 2000).

A gyermekjátékok messzire nyúló történelmi gyökerei mellett emlékeznünk kell arra is, hogy ezek a motívumok hosszú továbbélése, amelyek maguk is messzire visszavezethetők a múltba, csakis azzal magyarázhatók, hogy játékok formában jelen vannak a gyerekek életében. folyamatos bővítés újabb és újabb elemekkel, újabb verziók készítése gyerekek által. Ezek a játékok követték a társadalomtörténeti átalakulásokat, amelyek még a gyerekek világára is hatással voltak. Időnként csak egy képletet változtattak meg, máskor egész játékok átalakultak vagy új szerepet kaptak. A történelmi továbbélések azonban a gyermekjátékoknak csak a legérdekesebb elemeit képviselik, de aligha a legfontosabbakat. Lényeges, hogy a gyermekjátékok éppen a gyermek már említett utánzási hajlandósága miatt figyelik a való élet eseményeit (Zsubrits et al, 2015).

A rövid versek is tele vannak utalásokkal a természetre és az állatvilágra, és a mindennapi munka reális képei is fellelhetők bennük. *“Sót törünk, borsot törünk. Tökkel harangozunk.”* - hangzik az egyik naphívó vers a (Süss ki napocska), és alig van olyan gyerekjáték, amely ne utalna a mezőgazdasági munka legváltozatosabb megnyilvánulásaira (állatok őrzése, legelőre viselés, kapálás, fonás és szövés, vetés, aratás, főzés és sütés, stb.) (Komáromy, 2002).

Tizenkét éves koruk után a gyerekeket egyre kevésbé számították gyereknek, de még nem számítottak fiatal felnőttnek. Ez többnyire 16-18 éves korban következett be, és a fiúknál a beavatás általában a kocsmában történt. A beavatandó fiatalember meghívta az idősebb férfiakat, akik italozás közben befogadták közösségükbe. Ilyenkor az egyik idősebb legény a következő szavakkal fogadta magához a fiút s elmondja neki a *“Legényavató áldomás”*: *“Eddig tartottalak jó barátomnak, most már tartalak jó*

keresztfiamnak. Úton vagy útfélen, ha valaki megsért előttem, majd elbánok vele”. Aztán az így beavatott ifjú elmehetett a kocsmába, a fonóba, táncolni, leányházba - bármelyik lányt felkérhette táncolni, és ha valakivel gondja akadt, a többiek a segítségére siettek (Nagy, 2012).

Minden évben újra megválasztották az ifjak vezérét, a legénybírót (legényvezért) - ebbe a tettebe a földesúr és a falu vezetői is beleszóltak, hiszen ők fizették a borát, miközben a fiatalok segítették a mindennapi munkájában. Egyes helyeken pünkösdkor tartották a választást, amikor is az igazolta alkalmasságát, aki legyőzte a többieket lóversenyben, vagy birkózásban vagy bika-birkózásban (Farkas, 2014).

A fiatal lányok felnőtté-avatása nem volt olyan pontosan szabályozva, mint a fiatal férfiaké. Általában a tizennegyedik születésnapja után egy lány meghívta vacsorára az idősebb lányokat, akik aztán maguk közé fogadták. Bár régebbi feljegyzések emlegetik a “pünkösdkirálynő” megválasztását, aki később egy évre a lánycsoport vezetője lett. Ez a szokás később gyermekjátékká alakult át (Remete, 2020).

A felnőtt lányok és fiatal férfiak nem használták a megszokott megszólítási formát egymással szemben. Munkahelyen, vasárnap délutáni sétákon, fonó- és táncházakban találkoztak. Fiatal férfiak csak meghatározott napokon, általában szombaton mehettek egy lány házához. Ha egy fiatal férfi és egy lány már megegyezett, és ha a szülők nem láttak akadályt a házasságban, akkor a fiú gyakrabban látogatott el a házba. A lány tovább maradhatott kint, ha meglátta, és a palócok között még a hálószobában is együtt maradhattak. Ilyenkor más fiatal férfiak is leestek (Remete, 2020).

Ezek imitálása valamilyen formában népi gyermekjátékok a gyermekek közösségi játékainak részét képezi. A gyermekjátékok lényegüket tekintve drámai szokásokhoz kötődnek, és ez a kapcsolat a dialógus formában, valamint a tánc és a dal és a mimika jelenlétében jut kifejezésre, bár vannak olyan játékok, amelyekben nincs szerep. Az ilyen játékok száma - számtalan változatát tekintve - akkora, hogy a legfontosabbakat is csak nagy nehézségek árán tudjuk felmérni (Zsubrits et al, 2015).

A csoportos népi gyermekjátékok a következőképpen foglalhatók össze: a csoportjátékok egyik típusában (szerepekkel és/vagy változó szerepekkel) maga a csoport lényegében változatlan marad, kivéve, hogy egy bizonyos szerepet játszó gyereket lecserélnek, átadva a rövid szerepet egy másiknak, ami többnyire egy dal elénekléséig vagy bizonyos tevékenység elvégzéséig tart. Az egyik gyerek a másik helyére lép, amikor

az előd kijelöli az utódját. Ez a szerepet átadó változás a fő megkülönböztető jele a csoportos népi játéktípusnak. Azok a játékok, amelyekben párokat cserélnek (például: párnatánc) az előbbi játékok valamelyest érettebb változatai, és közelebb állnak a népszokásokhoz. A kompetitív változást tartalmazó játékok pedig ennek a típusnak a fordított változatai - ezek a játékok lehetővé teszik a csoport választásának jogát (Bíró, 2017).

Azon játékok, melyek lényege a csoporton belüli szegregáció a csoportos játékok másik nagy kategóriáját alkotják. Ezek abban különböznek a korábbiaktól, hogy maga a csoport megváltozik. Egyes kiválasztott játékosok (ha vannak ilyenek) csak a rendezett átmenetek végrehajtására szolgálnak: kimondják a számláló verssort, kijelölik a következő gyereket a ringből való kiforduláshoz, vagy a "kastély" körüli sétát vezetik, stb. ügyeljen arra, hogy az egyikről a másikra való mozgás zökkenőmentesen kapcsolja össze őket (Kiss, 2000).

2.2 Kárpátalja néphagyományai

Ukrajna nagy ország, területe története nagyon régen lakott területek. Az utóbbi időben híressé vált az Ukrajnában élő különböző nemzet-csoportok népdalairól, táncairól, mesterségeiről, hiedelmeiről, mondáiról és egyéb bölcsességeiről. Ukrajna különböző sarkait különböző szokásai és hagyományai különböztetik meg.

Minden nemzetnek, sőt egy nomád társadalmi csoportnak is megvannak a maga szokásai, amelyek évszázadok óta változatosak és korok óta műveltek. A ti népetek között elterjedt a hiedelem, hogy azokat, akik elfelejtenek Sívához imádkozni, az emberek és Isten megbüntetik. A szokások egy nép lelke, legbecsesebb szemei, ragyogó álmái és gondolatai. Századról évszázadra az idősebb generációtól a fiatalokhoz szállnak át. Kárpátalja egy multinacionális régió. Itt fonódnak össze keletről huculok, bojkok, lemók, ruszinok, délről románok, nyugatról magyarok, északról szlovákok és lengyelek a gyökerei. Ezért e régió kultúrája és hagyományai, valamint lakossága sokszínű.

Az emberek életét nemzedékről nemzedékre különféle rítusok és rituálék kísérték, amelyek szimbolikusan meghatározták az ember életének egyes szakaszait és egyes fejlődési szakaszait. Az emberi létezés természetes ciklusának megfelelően a családi rituálék komplexuma létezik. A főbbek: az embereket nevelő épületek; születési

központok, amelyek előmozdítják a gyermeket; temetési és megemlékezési szertartások, a mobil halálával és emlékének megemlékezésével kapcsolatban.

Nagyra becsüljük szülőföldünk hagyományait - ez az emlékünkhöz, köszönetünk őseinknek a korok által adományozott gazdagságért.

2.2.1 Párkapcsolatok

Az esküvői szertartások már régóta elterjedtek a Kárpátalja életében. A Kárpátaljai esküvő fő szakaszai: eljegyzés, legény- és leánybúcsú, templomi esküvő, lakodalom a férj házában, a menyasszony házához. Ezeket körítik faluban való vonulás, hogy megmutassák mindenkinek a friss párt (Espán, 2015). A személygépkocsik megjelenése óta az is szokás, hogy a házasságban közvetlen résztvevők (a felek, azok családjai, közvetlen barátok) feldíszítik léggömbökkel személygépkocsijaikat, s a környező falvakat bejárják dudálva.

Az eljegyzés kezdeményezése a fiatal ember által történt, a lány szüleihez ment leánykérőbe. Az esküvőt felügyelik az ún. "vének", kik fontos emberek akik felügyelik a frigyot, s erre többnyire a rokonokat választották. Velük van a menyasszony és a vőlegény, a szülei és a vőfélyek. Tradicionálisan a pár közösen finanszírozta az esküvőt, ám voltak esetek, amikor a lány nem adott pénzt az esküvőre. Ekkor a menyasszony véneknek hozott kenyeret, vagy adott egy fiatal tököt (Márosi, 2014).

A legény- és leánybúcsúval többnyire külön-külön tartották a egyik s másik otthonában. A leánybúcsút sajátos líraiság jellemezte, mert a szülőotthontól való elszakadást és egy másik állapotba való átmenetet jelképezi (ugyanis a nő a férj otthonába költözött). A lány barátnői "szótt gallyakat" - virágokkal, szalagokkal és fenyő- vagy cseresznyeágak tuskéiből készült csokrokat visznek. Kárpátalja erős bor hagyománya miatt, ha bortermesztő család volt a menyasszonnyé, akkor bort készítettek az esküvőre a leánybúcsún, szőlő-fonó gyöngyvirág-dalok kíséretében. A ház bejárata felé szokás volt szőlőtőt akasztani ilyenkor. Ezen szokások az ókorba nyúlnak vissza, de ez nemcsak a kárpátaljai, hanem Ukrajnában sok nép hasonlóan viselkedik. Délkeleten hagyományosan sokszor virágkoronát is készítettek a menyasszonynak, tradicionálisan az anya jelenlétével. A legénybúcsú kevésbé dramatikus. Általánosan a vőlegény és barátai, az apja és apjának

barátjával együtt összeülnek, iszogatnak, a fiatalok emlegetik a fiatal dolgokat, az idősek pedig bevezetik a vőlegényt a házaseset titkaiba (Espán, 2015).

Az esküvő hagyományosan két részből áll - templi esküvés és lakodalom a férj házában, amelynek varázslatos, szimbolikus és mindennapi jellege van. Vallástól függően a templomi esküvés eltér - a katolikusoknál három hét alatt (az eljegyzéstől az esküvőig) a pap háromszor jelentette be a közösségnek a fiatalok házasságát. A harmadik bejelentés után a menyasszony és a vőlegény összeházasodtak. A reformátusoknál egy hosszabb előzetes rítusok nem jellemzők, hanem az esküvő maga egy hosszabb istentisztelettel indul. A templomi esküvést követően eltérőek a falvak hagyományai. Van ahol a friss pár bejárta az egész falut, van ahol csak a menyasszony házához elmegy a pár és násznép, van ahol valamilyen tradicionális ételt kell megenniük a templomból kijövén valamilyen szimbolikus tettként (Espán, 2015).

A templom után jött a lakodalom, melynek talán nagyobb hagyománya van, mint a templomi esküvőnek. A férfi házában tartották, s lényege a teljes násznép "megvendéglése" egy hosszú napon, majd azt követően "morzsára váró" második napon át. A lakodalom nappal hidegtálat kínált szárazsüteményekkel, míg a lakodalmi vacsora tradicionálisan tyúkhús (melyet rituálisan a menyegzőre vágta le), húsleves, forraltbor, paprikáskrumpli és töltött káposzta. Az esküvő általában szombaton kezdődik és hétfőn ért véget (Marosi, 2014)

2.2.2 *Élet és nepotizmus*

A gyermek születése a fő feltétele a család legitimitásának elismerése. A gyermek születésével kapcsolatos rituálék, az újszülött családjához való csatlakozása, a családok születési rituálék kört alkotnak. Számos rítusból áll: születés, névadás, esküvő (ha eddig nem voltak jegyesek), megtisztulás, keresztszülők kiválasztása, keresztelő (Pilipkó, 2007).

A születési szertartás a bába meghívásával kezdődött. A vajúdo asszony férje hívta meg, aki kenyérral ment hozzá. A szülést szenteltvízzel és (hol praktizáltak) bájitalokkal ment végbe. A bába által végzett minden tevékenységet mágikusnak tekintettek, amelyek természetfeletti erővel bírnak, és hasznosak a vajúdo nő és az újszülött számára (Espán, 2015).

A névadás a kárpátaljaiak körében széles körben elterjedt a ősi szokás, amely azzal a meggyőződéssel függött össze, hogy a jól megválasztott névnek hozzá kell járulnia a baba boldogságához és jólétéhez. A névhez magához erőt tulajdonítottak, de ez a rész ritkán képezte a szülő döntését. Kárpátalján a keresztelő rendkívül fontos, ugyanis mindig is tisztelték a nepotizmust. A gyermek számára a keresztszülők voltak a második szülők. A keresztelőket általában keresztény minta szerint rendezték meg (Pilipkó, 2007).

A keresztelő pontos menete eltért. Kelet-Kárpátalján a bába a templomba indulás előtt megfürdette a babát, ingbe csavarta (ha fiú az apáéba, ha lány - az anyáéba), feltette a kifordított köpenyre, majd átadta a keresztapának, aki vitte a gyereket a keresztyánával együtt a templomba. Minden járásnak megvan a némileg eltérő, sajátos szokásai.

2.3 A magyar zene és népi gyermekjátékok beépülése a Kárpátaljai óvodai oktatási rendszerbe

A Kárpátaljai oktatási rendszerek, melyek tartalmazták a magyar hagyományok megőrzéséről szóló cikkelyeket, az évek során az oktatását az alábbi törvények igazgatták:

- 1868 - 1879: Osztrák-Magyar Monarchia XXXVIII. törvénye a közoktatásról.
- 1879 - 1920: Osztrák-Magyar Monarchia XVIII. törvénye "A magyar nyelv tanulmányozásáról a közoktatási intézményekben".
- 1922 - 1939: Csehszlovák Köztársaság 226. rendelete "Malý školský zákon v Československé republike".
- 1940 - 1944: Rendelet a Magyar Szent Koronához visszacsatolt keleti és erdélyi ádurál a közoktatás ügyének szállásáról.
- 1945 - 1991: Az Ukrán SzSzK Oktatási Minisztériumának parancs- és utasítás-gyűjteménye.
- 1991- : Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának rendelete az oktatásról.

(Véges et al, 2010)

A jelenleg érvényes törvény "ЗАКОН УКРАЇНИ. Про дошкільну освіту. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст.259)" 1. fejezete 7. bekezdésének "az óvodai oktatás feladata" szerint:

“Az óvodai oktatás feladata:

az Ukrajna iránti szeretetre nevelés, az anyaország iránti tisztelet, a nemzeti hagyományok és szokások tisztelete, az államnyelv, a regionális vagy kisebbségi nyelvek és anyanyelv, az ukrán nép nemzeti értékei, valamint más nemzetek és népek, tudatos hozzáállás önmagunkhoz, környezetünkhöz és környezetéhez”

Továbbá a 3. fejezet 35. bekezdése szerint:

“munkaszeretetet, az idősek iránti tiszteletet, az államnyelvet, a regionális vagy kisebbségi nyelveket és az anyanyelvet, a népi hagyományokat és szokásokat nevelni a gyermekben.”

A törvényi rendelkezéseknek megfelelően az adott régiókban fenn kell tartani a lokálisan jellemző népi szokásokat, tradíciókat, melynek része a népzene és népi gyermekjátékok.

Az országban rengeteg kisebbség él, főleg a határmenti megyékben, hol akár 30%-ot is tehet ki egy kisebbségi csoport. Emiatt az adott régiókban kisebbségi nyelven, némileg szuverin módon működtek a kisebbségi nyelveken oktatások.

2017-ben elkezdődött oktatási reform megcélózta ezeket. A legnagyobb vitát az oktatás nyelvéről szóló 7. cikk váltotta ki - ennek értelmében az oktatás elsődleges nyelve a törvény értelmében az államnyelv, azaz ukrán kell, hogy legyen. Ezzel határozottan mindenki egyetértett a belső megyékben, azonban határmenti megyékben, ahol a kisebbségi lakosság elsődleges nyelve a saját nemzeti identitásuknak megfelelő, s eddig azon a nyelven folytatták az oktatást, nemtetszést váltott ki.

A nemzeti kisebbségek és őslakos népek gyermekeinek oktatási nyelvének megfogalmazásán vitatkoztak a képviselők. A Legfelső Tanács bizottsága azt javasolta, hogy biztosítsák számukra a jogot, hogy anyanyelvükön tanulhassanak az óvodákban, általános és középiskolákban, fokozatosan növelve az ukrán nyelven oktatott tárgyak számát.

Ezt a módosítást a frakciók rendkívüli ülésén tárgyalták, és a szavazás előtt bejelentették - a nemzeti kisebbségek jogot kaptak arra, hogy az ukrán mellett az óvodákban és az 1-4. osztályban, az őslakosok területeken pedig a 11 osztályig, külön csoportokban tanulhassak nyelvüket.

“Természetesen már nem léteznek krími tatár, orosz, bolgár iskolák. Vagyis az elsőtől a negyedikig lesznek orosz tagozatos, ukrán iskolák. 1-től 11-ig lehetséges a krími tatár iskola.” - mondja Kosztyantin Usov helyettes, aki a kompromisszumos megfogalmazást kidolgozó és a Tanács csoport tagja.

III. KUTATÁS ÉS MÓDSZERTAN

A dolgozat lényeges kutatási része a szakirodalom és a kapcsolódó irodalom, valamint törvények feldolgozása mellett a Kárpátaljai óvodák pedagógusaihoz rendelt kérdőív.

A kérdőív címe: “Magyar népdalok és népi gyermekjátékok az óvodai zenei nevelésben Kárpátalján | Угорські народні пісні та народні дитячі ігри в музичному вихованні дитячих садків у Закарпатті”. A kérdőív magyarul és ukránul is tartalmaz kérdéseket és választási lehetőségeket, maximalizálva a válaszadási lehetőségeket.

A kérdőívben feltett kérdések 4 nagy szakaszra osztoznak:

Az első szakasz, azaz 0.-ik tétel tartalmazza a kérdéseket az alapinformációk kapcsán - válaszadó neme, születési éve, melyik település óvodájában dolgozik, pozíciója az óvodán belül, hány éves munkatapasztalata van, legmagasabb végzettsége, hol szerezte azt (opcionális), végzettsége szakiránya, vett-e részt szakmai továbbképzésben az utóbbi 5 évben, ha igen hol (opcionális).

A második, azaz 1. tétel a “I. KUTATÁSI RÉSZ - JELES NAPOK | I. ЧАСТИНА – ЗНАМЕНОБИ ДНІ” - ebben a szakaszban kiderül, hogy a válaszadók intézményeinek tantervében mennyi jeles nap illetve azokkal kapcsolatos tevékenység van, ezekhez milyen arányban kapcsolódik népdal vagy népi gyermekjáték-oktatás, s ezeken belül is melyik, milyen arányban magyar kulturális elem.

A harmadik, azaz 2. tétel: “II. KUTATÁSI RÉSZ - HANGSZERES FELSZERELTSÉG | II. ЧАСТИНА - ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ОБЛАДНАННЯ” - ebben a szakaszban a kárpátaljai óvodák hangszeres felszereltségéről érdeklődöm a válaszadónak. Olyan kérdésekkel illetem, mint például (átfogó kategorikusan választhatóan) milyen hangszerek állnak a válaszadó intézményének tulajdonában; van-e lehetőség élő hangszer-bemutatásra; zenei foglalkozáson használnak-e intézményen kívülről szerzett, magántulajdonban lévő hangszereket (mely gyakorta előfordul személyes tapasztalatok szerint); amennyiben igen, milyen hangszerek; gyerekeknek engedik-e használni a hangszereket; milyen gyakran használnak élő zenei szemléltetést (általánosítva).

4. szakaszban, azaz 3. tételben “III. KUTATÁSI RÉSZ - DIGITALIZÁCIÓ | III. ЧАСТИНА - ДИГІТАЛІЗАЦІЯ” arról kérdezek, milyen digitális zene opciók elérhető a válaszadó intézménye számára. Ilyen: milyen digitális eszközökkel felszerelt (értve itt a témához kapcsolódóan, azaz mikrohullámú sütő nem számít); milyen gyakran használnak

digitális zenei szemléltetést; digitális zenei szemléltetés milyen formából származik (internet, CD, USB Flash drive, stb.); autentikus-e a lokalizált magyar népzene-hangzóanyag.

3.1 Népdalok és népi gyermekjátékok az óvodákban Kárpátalján

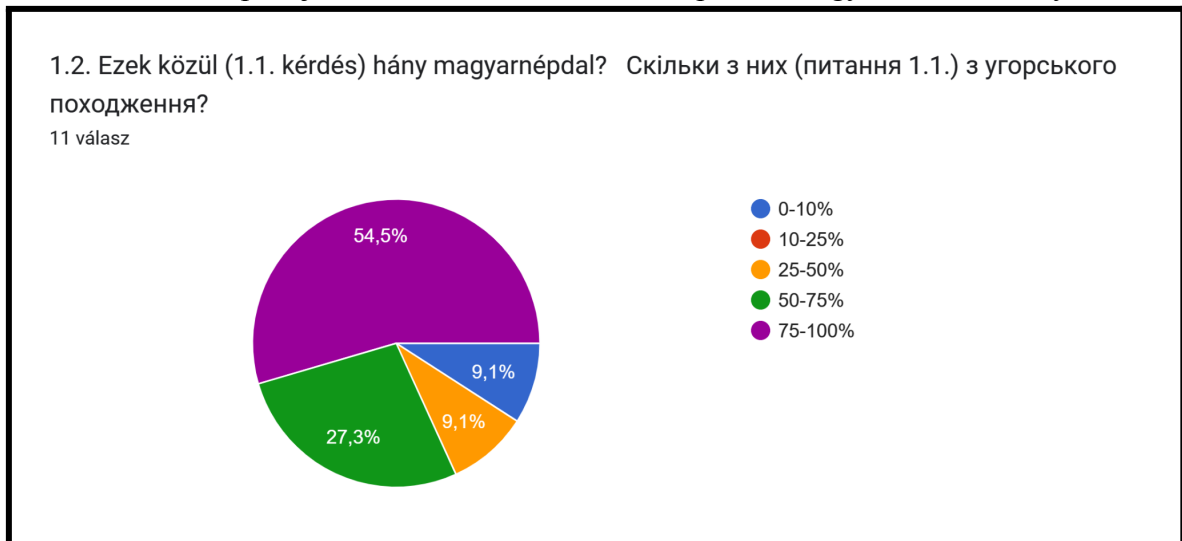
1. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népdalok mennyiség.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

Büszkén állítható, hogy a kárpátaljai óvodai intézmények tantervében a kárpátaljai hagyományok népdalai nagy számban szerepelnek. A 11 válaszadó közül csak egy válaszadó intézmény jelzet 5-10 közötti számot, míg a többi 15 felett, ahogy az látható a 1. ábrán is látható. A magas számú népdal jelenlét erős hagyománytiszteletre utal, melyek a szakirodalomnak megfelelően az óvodás gyermekek javát szolgálja az általános szellemi fejlődésben, a kulturális gyökerek éltetésével az adott régió kultúrája nem csak fennmarad, hanem az idő múlásával bővül, fejlődik.

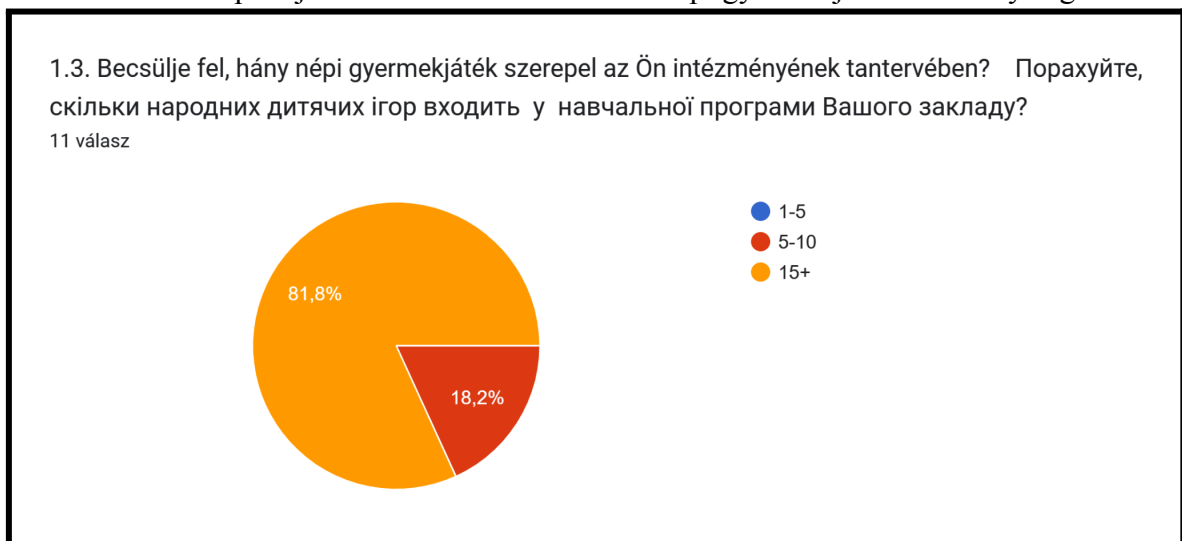
2. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népdalok magyar eredetű aránya.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

Az előző gondolathoz (1.1.-es kérdés a kérdőívben belül) társult az is, hogy ezen népdalok milyen arányban magyar eredetűek. Meglepő, hogy bár széles körben lett a kérdőív kiosztva, sok olyan területről is érkezett válasz mely predominantan nem magyar nemzetiségűek lakta területen is, mégis egész szép arányban tapasztalható magyar eredetű népdal arány. A 11 válaszadó intézmény közül 6 jelzet 75-100% közötti arányt magyar eredetű népdal oktatásban, 3 jelzet 50-75%-os arányt, 1 25-50%-os arányt, illetve 1 0-10%-os arányt.

3. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népi gyermekjátékok mennyisége.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

A népi gyermekjátékok arányával kapcsolatban (3. ábra) számával kapcsolatban újfent a radikális többség, 81,8%, azaz 9 válaszadó jelzett 15+ népi gyermekjáték oktatását óvodai intézményükben, s 2 jelzett 5-10 közötti mennyiséget.

4. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népi gyermekjátékok magyar eredetű aránya.

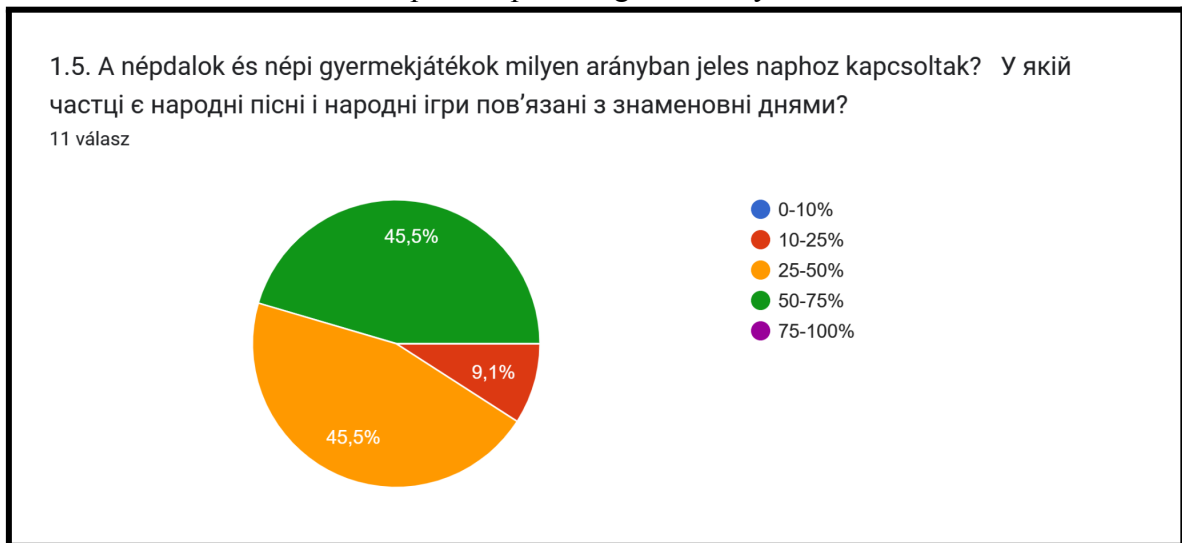
Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

Az 1.3. kérdést követően a népi gyermekjátékok arányát tekintve egy meglepően egyenletes eloszlást kapunk - 45,5%, azaz 5 intézményben 75-100%-os arányban, egy másik 45,5%, azaz 5 intézményben 50-75% arányban, míg 1 intézmény jelzett csak 25-50%-ot, s ezalatt semmit.

Ez eltér a korábban 1.2.-ben tapasztalt megosztott aránytól. Mivel itt kisebb arányban van a 75-100% mennyiség, az tapasztalható, hogy nagyobb arányban van a nem-magyar eredetű népi gyermekjátékok, mint a népdalok, ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy bár volt aki 0-10%-ot jelzett a népdalok kapcsán, így a népi gyermekjátékok kapcsán több magyar eredetű népi gyermekjáték szerepel a tantervekben, mint népdal. Ez érdekes látni ugyanis némileg a népi gyermekjátékok kulturálisan specifikusabbak, ugyanis a tevékenység erősebb gondolat-közvetítő, mintsem egy dal, viszont a dal közösségépítőbb jelleggel bír.

A népdalok és népi gyermekjátékok kapcsán (5. ábra) kérdezésre került, hogy milyen arányban kapcsolódnak jeles napokhoz. Egy, valamelyest meglepő eredményként 3 fő arányban érkezett válasz - 5-5 az 50-75%-os és 25-50%-os kategóriában, s 1 intézmény 10-25%-os arányban.

5. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népdalok és népi gyermekjátékok jeles naphoz kapcsoltságának aránya.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

3.2 Hangszer-felszereltség a Kárpátaljai óvodákban

6. ábra. Kárpátaljai óvodák tulajdonában lévő hangszerek.

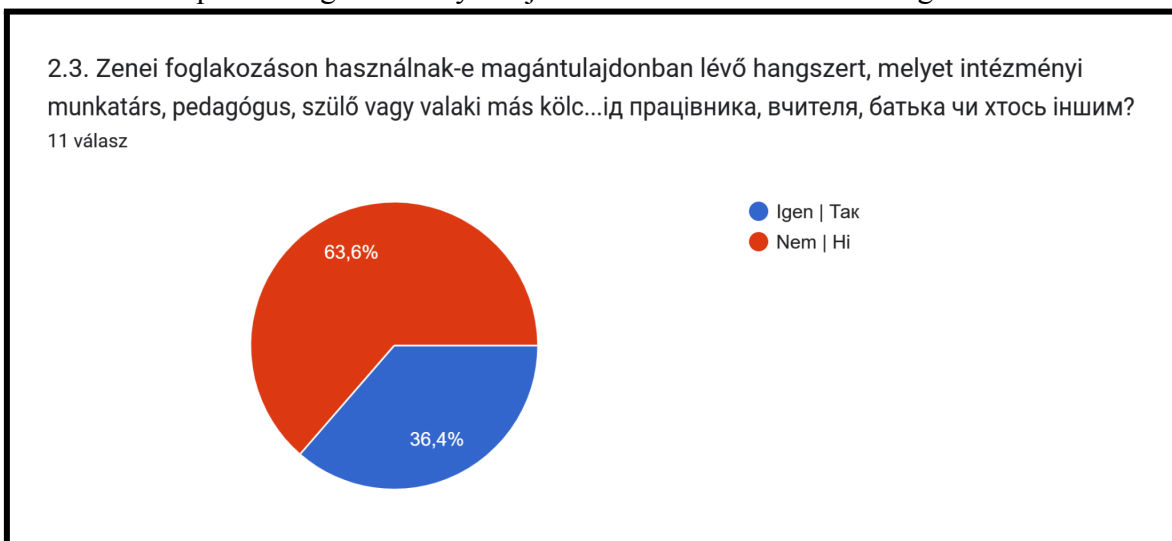

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

A 2. tétel, mely a hangszeres felszereltségről szól, azzal kezdtem, milyen hangszerek állnak a válaszadó intézmények tulajdonában. 2.1.-es kérdésben hangszertípusokat neveztem meg, s azokat jelölő négyzetes módon választhatja a válaszadó.

A válaszadók között a hangszerfelszereltség kapcsán (6. ábra) csak 1 intézmény adott olyan visszajelzést, hogy intézménye nem rendelkezik semmilyen hangszerrel. Ezen felül egyetlen intézmény sem rendelkezik vonós hangszerrel, bár a vonós az egy nehéz típus, ugyanis használata kevésbé egyszerű. Ezenkívül a leggyakoribb a gyermekritmus- (játék) és billentyűs hangszerek, itt viszont azt is megjegyezném, felettébb furcsa, hogy nem minden intézmény jelölt gyermekritmus hangszert.

7 ábra. Válaszadók óvodai intézményében használnak-e intézményi munkatárs vagy kapcsolt magánszemély tulajdonában lévő kölcsönvett hangszert.

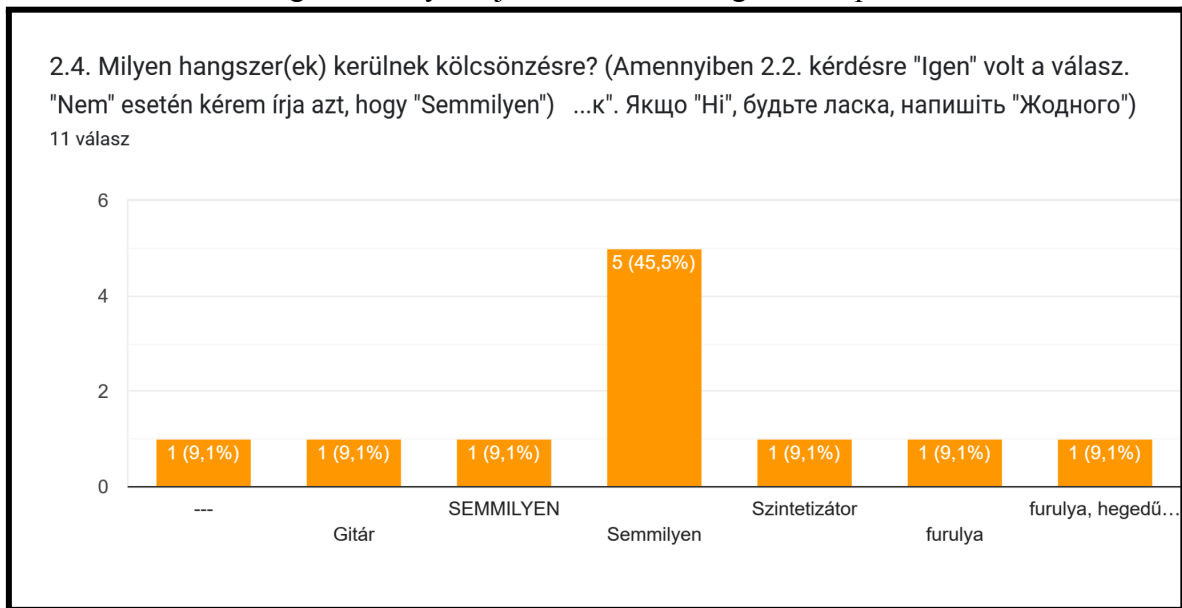

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

Egy empirikus tapasztalatokra épített gondolat, hogy egyes óvodák kölcsönvesznek magántulajdonban lévő hangszereket, legyen szó munkavállalók- és/vagy kapcsolt személy (szülő vagy csak általánosan segítőkész személy) tulajdonában lévő hangszereket, hogy felhasználhassák zenei oktatáskor.

A válaszadó intézmények többsége nem kölcsönözz gyakran magánszemélyi tulajdonban lévő hangszereket, viszont a válaszadók 36,4%-a, azaz 4 intézmény, használ magántulajdonban lévő hangszert.

8. ábra. Kárpátaljai óvodák által kölcsönvett intézményi munkatárs vagy kapcsolt magánszemély tulajdonában lévő hangszerek típusa.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

2.4.-ik kérdésben a 2.1. kérdéshez hasonlóan azt kérdeztem, hogy milyen a hangszer(ek) típusa, bár itt a kölcsönvett hangszerekre referál. Itt a válaszadók lehetősége rövid szöveges válasz, hogy névlegesen leírják tapasztalataikat, s 6 "semmilyen" visszajelzés mellett (melyet ajánlottam írni, amennyiben nem szoktak kölcsönözni), furulya a legnépszerűbb kölcsönzött hangszer, de itt megjelenik egy válaszadónál a hegedű is.

3.3 Kárpátaljai óvodák digitális felkészültsége zenei oktatáshoz

A digitális eszköz-felszereltség fontos a modern óvodai nevelésben. A gyermekek megismertetése digitális eszközökkel elengedhetetlen, ugyanis a digitális eszköz-fókuszáltsága a mai világban norma.

A zeneoktatást különösen elősegíti a modern technológia, a pedagógusoknak lehetőségük van különböző eszközön, különböző forrásokból, különböző nyelv- és kultúra zenéit bemutatni a gyermekeknek.

9. ábra. Kárpátaljai óvodák digitális eszköz felszereltsége.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

A 3.1.-es kérdés arról érdeklődik, milyen eszköztípus áll a válaszadó intézmények tulajdonában (9. ábra). Itt több tételt is választhatott a válaszadó. Kiemelkedik a laptop-, illetve projektorok száma, a válaszadók 90,9%-a, azaz 10 intézmény jelezte, hogy rendelkezik projektorral, és 11, azaz 100%, hogy rendelkezik lappal.

10. ábra. Kárpátaljai óvodák zenei oktatásán használt digitális zenei szemléltetés gyakorisága.

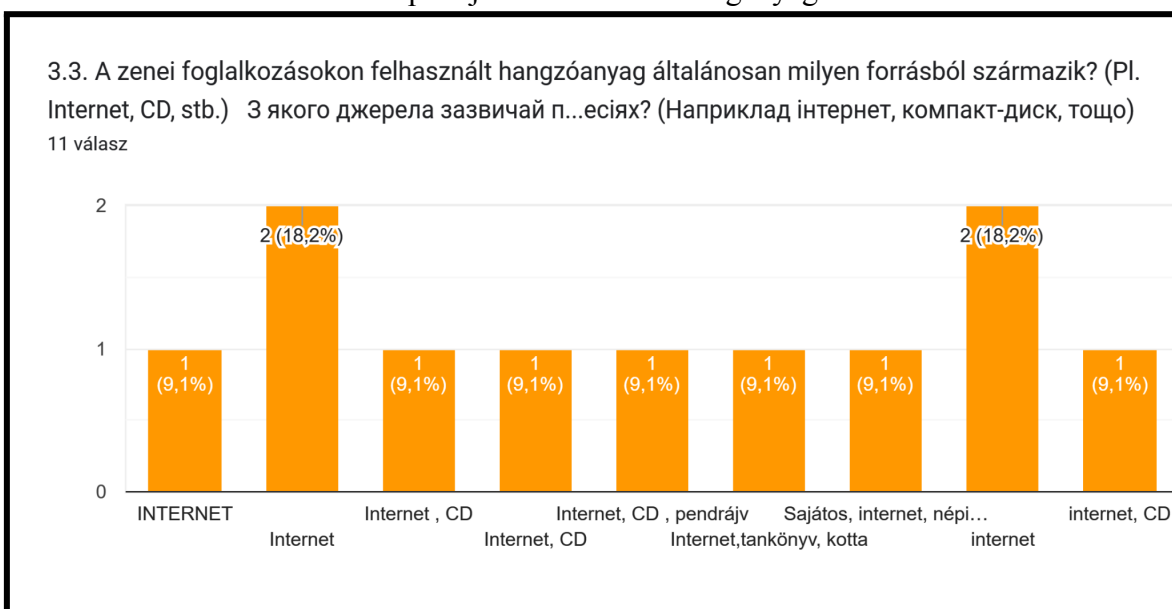

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

Ami meglepő lehet a 3.1.-es kérdés kapcsán az idősebb olvasók számára, az a CD lejátszók alacsony száma, mely dominálta a 1990-es éveket egészen a 2010-es évek elejéig, s volt a megszokott adathordozási forma. 2023-ra a CD mint adathordozás formája már egyáltalán nem megszokott a széles nagyvilágban, a mobilis laptop (többnyire CD olvasó nélkül) illetve USB flash drive [f l e s s d r á j v] típusú adathordozók a norma.

A 3.2.-es kérdésben felmérésre kerül a digitális eszköz használatának gyakoriságát zene szemléltetéshez zenei oktatási foglalkozásokon a válaszadó óvodai intézményekben. Kissé meglepő, hogy a többség, 63,6%, azaz 7 intézményben csak gyakran, nem pedig mindig használ digitális eszközt zene szemléltetéshez. 27,3%, azaz 3 intézmény jelzett mindig használatot csak, s csak 1 intézmény jelezte, hogy ritkán.

11. ábra. Kárpátaljai óvodák zene hanganyag-forrásai.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

3.3. kérdésben érdeklődöm, hogy milyen forrásokból származnak a digitálisan bemutatott zenék. Ebben a kérdésben rövid szöveges válasz lehetőség mellett döntöttem, számítva néhány különleges válaszra. Ami kiemelkedik az minden egyes válaszadónál az internet, bár nem meglepő, de akad olyan válasz is, mint “Sajátos”, melyről nem tudom megállapítani mire referál, talán a válaszadó saját készítésű digitális zenéje.

12. ábra. Kárpátaljai óvodákban felhasznált hangzóanyag autenticitása.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

A kérdés, miszerint autentikus-e a hanganyag kissé... homályos. A 3.4. kérdésben kifejezetten emiatt hagytam egy “Talán” opciót. Meglepően viszont a válaszadók 81,8%-a, azaz 9 intézmény jelzett autenticitást, míg csak 1 “Talán”-t, és 1 “Nem”-et.

3.4 Élő zenei nevelés a Kárpátaljai óvodákban

13. ábra. Kárpátaljai óvodákban van-e lehetőség élő hangszer bemutatására.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

Az élő zene bemutatása ugyanolyan fontos, mint koncepcionális ismertetése a zenélésnek, vagy digitális bemutatása azoknak. A 2.2.-es kérdésben érdeklődöm, van-e lehetőség élő hangszeres bemutatására zenei foglalkozásokon. Egy elég jó 90,9%-os arányban “Igen”-el feleltek, azaz csak 1 intézményben nincs erre lehetőség.

14. ábra. Kárpátaljai óvodák engedélyezik-e gyermekek számára használni az elérhető hangszereket.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

A gyerekek megismertetése hangszerekkel hasznos fejlődésük számára, viszont ugyanakkor figyelembe kell venni egyes velejárá kockázatokat - egyes hangszerek kezelése önmagában elég veszélyes tud lenni, másrészt azt is figyelembe kell venni, hogy a hangszerek elég drágák, ezért megrontásuk hatalmas pénzügyi tehert jelenthetnek a tulajdonosnak.

Ez viszont a kárpátaljai óvodákat nem rettentí vissza, és mind a 11 válaszadó úgy vélekedett, hogy intézménye biztosítja a gyermekei számára az ott lévő hangszerekhez való hozzáférést (14. ábra).

Végezetül pedig a 2.6.-os kérdésben arról volt szó, hogy gyakori-e az élő zenei szemléltetés zenei foglalkozásokon, referálva itt oktató vagy akár kapcsolt személy, meghívott vendég általi szemléltetést. Az ilyesmit nem lehet számszerűsíteni, ezért csak gyakoriságáról tudok érdeklődni.

A válaszadó intézményekre többnyire jellemző, hogy van élő zenei szemléltetés. A többség, 54,5%, azaz 6 intézmény jelezte azt, hogy “Gyakran” előfordul élő zenei

szemléltetés, s 27,3%, azaz 3 intézmény azt, hogy “Ritkán”, míg 1 intézmény jelzett “Soha”-t, s 1 “Mindig”-et.

15. ábra. Kárpátaljai óvodák élő zenei szemléltetés zenei foglalkozásokon gyakorisága.

Forrás: Saját szerkesztés a kárpátaljai óvodai intézmények pedagógusaihoz rendelt kérdőív alapján.

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat alatt sikerült megismerkedni a óvodai a hagyományok relevanciája az óvodában, a gyermekhagyományok mivolta, jeles napok, megemlékezések, játékhagyományok tudományos háttérével, népzenei és népi játék nevelés nevelés koncepcionális háttérével, a helyével az óvodai nevelésben, az átfogó ukrainai és kárpátaljai nevelési programot, az óvodapedagógusok képzési sémáját, s a népzene és népi gyermekjátékok helyét az Ukrán óvodai nevelésben, illetve az ezt befolyásoló törvényeket és jogszabályokat. Az elméleti részen túl kérdőíves kutatásom is eredményes volt, megismervén Kárpátaljai óvodák téma-releváns tantervi mivoltát és felszereltségét.

Egy óvodás sokoldalú és harmonikusan fejlett személyiségének nevelése az óvoda körülményei között a társadalom fejlődésének jelenlegi szakaszában az egyik legfontosabb feladat, amelyben a gyermek lelki világának gazdagítása is szerepet játszik. a kreatív potenciál és a belső kultúra kialakítása, a generációk szellemi egységének biztosítása. A fiatal személyek nevelésének elsősorban humanista érzéseik fejlesztésére, a nemzeti és egyetemes értékek formálására kell irányulnia. Ezért a népdalkultúra és népi gyermekjátékok éltetése nagy jelentőséget kell, hogy kapjon az óvodai nevelésében.

Az elméleti elemzés során meghatározásra kerültek a magyar népdal és népi gyermekjátékok gyökerei és kreatív nevelési lehetőségei. Megalapozott az az igény, hogy az óvodások figyelmét a népdalok ideológiai és didaktikai jellegére kell összpontosítani, mert a hagyomány a személyiségformálás poliszisztémás eszköze, hiszen egyszerre hat az ember szellemi, érzelmi és egyéb szférájára, erkölcsileg és pszichológiailag felkészíti a társadalmi szerepvállalásra és munkára, valamint sikeres elméleti és módszertani az etno-pedagógiai eszközök. Ezek alkalmazása biztosítja a gyermekek esztétikai fejlődését, a különféle művészetfajták magas felfogási kultúráját.

A kérdőíves megkeresés felmérte Kárpátalja egyes óvodai intézményeinek állapotát ezek megvalósítására. A végeredmény, hogy a Kárpátaljai óvodák nagy mennyiségben alkalmaznak hagyományos dalokat és gyermekjátékokat tantervükben, s többnyire elégséges felkészültséggel tudják ellátni ezek nevelését, ám hangsúlyozom némileg kevésbé felszereltek.

РЕЗЮМЕ

Метою дослідження є оцінка навчання угорські народних пісень у Закарпатських дитячих садках, які за розвитком придатні для викладання та навчання в ранньому дитинстві. У дослідженні визначила репертуар, традиційно використовуваний дітьми дошкільного віку в музичній діяльності та народні пісні для навчання та навчання дітей раннього віку.

Під час теоретичного аналізу визначила коріння та творчі виховні можливості угорської народної пісні та народних дитячих ігор. Обґрунтовано є вимога зосередити увагу дітей дошкільного віку на ідейно-дидактичному характері народної пісні, адже традиція є полісистемним засобом формування особистості, оскільки одночасно впливає на психічну, емоційну та інші сфери людини, морально та психологічно, готує їх до соціального залучення та праці, а також успішними етнопедагогічними засобами є теоретико-методичні. Їх застосування забезпечує естетичний розвиток дітей, високу культуру сприйняття різних видів мистецтва.

Анкетне опитування оцінило стан деяких дитячих садків Закарпаття щодо їх впровадження. Кінцевим результатом є те, що закарпатські дитсадки використовують у своїй програмі велику кількість угорських традиційних пісень та дитячих ігор і здебільшого можуть забезпечити достатню підготовку до навчання, але дещо слабше оснащені у звуковому плані.

Загалом кваліфікаційній робота досягла поставленої мети, ми отримали необхідну підготовку для навчання, познайомилися з угорцями та Закарпаттям, отримали власний досвід із закарпатських дитсадків.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Almási I. (2013): *Az erdélyi magyar népzenei hagyomány jellegzetességei*. In: Angi - Csákány (szerk.): *Zenei művelődésünk a változó régióban*. Gloria kiadó, Kolozsvár.

Baksa B. (2018): *Fejlesztési lehetőségek a népmesék feldolgozásában*. In: Fehér - Megyeriné Runyó (szerk.): *A mese szerepe a nevelésben, oktatásban*. Vác, 76-86.

Barsi E. (2009): *Népi hagyományaink az óvodában*. Magyar Kultúra Kiadó, Győr.

Battyáni I. (2012): *Játék az óvodában*.

https://mke.info.hu/wp-content/uploads/2012/11/Dr_Battyani_Istvanne.pdf

Letöltve: 2023. február 08.

Bíró M. (2017): *Népi Játékok*. Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Debrecen.

Böddi Zs. - Kerekes V. - Kovács M. - Rádi O. M. - Svraka B. - Vári P. (2019): *Jó gyakorlatok az óvoda-iskola átmenethez*. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.

Bucherna N. - Faust D. - Zadravec T. (1998): *Néphagyományörzés az óvodában*. Hogyf Editio, Budapest.

Csépe V. (2016): *Zene, agy és egészség*. In: Falus (szerk.): *Zene és egészség*. Kossuth kiadó, Budapest, 26-42.

Csomortáni D. Z. (2011): *Konfliktuskezelés az óvodában*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged.

Csongrády B. - Bencze Gy. - Tomor L. (1997): *Néphagyományörző óvodai program*. Nap kiadó, Gödöllő.

Czakó D. (2017): *A kora barokk egyházzene elvilágiasodása a Magnificat műfajának tükrében*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest.

Dsupin B. (2010): *A népi játékok és a mozgás relációja, és funkciója a 3-7 éves gyermekek személyiségfejlődésében*. Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar - University of Jyväskylä Department of Music, Debrecen - Jyväskylä.

Espan M. (2015): *Hagyományok, nemzeti értékek Kárpátalján*. "Melnik" kiadó, Ungvár.

Fehér M. I. (2008): *Szóbeliség, írásbeliség, hermeneutika*. In: *Világosság*, 2008/6, 25-48.

Gazina I. O. (Газіна І. О.) (2015): *Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод.* “Аксиома” kiadó, Kamyanets-Podilsky.

Gellért L. (2017). *A zene hatása a gyermeki személyiségfejlődésre.*
<https://docplayer.hu/181440396-A-zene-hatas-a-gyermeki-szemelyisegfejlodesre-gellert-li-via-ovodapszichologus-2017-november-30.html>

Letöltés dátuma: 2023. február 20.

Géczi-Laskai J. (2013): Kell-e és lehet-e a néphagyományt tanítani/tanulni? In: *Gyermeknevelés*, I. évfolyam, 2. szám, 36–47.

Grabarjeva O. A. - Kuguyenko N. F. (Грабарєва О. А. - Кугуєнко Н. Ф.) (2014): *Народна пісенна творчість у вихованні національної свідомості дошкільників.* “Ranok” kiadó, Kijev.

Juhász Z. (2016): *A zenei kultúrkörök és a magyar népzene Eurázsia és Amerika zenei térképén.* In: *A fény üzenete – kulturális konferencia*, 2016. augusztus 15-20., Budapest, 81-114.

Kelemen J. (2019): *Ének-zene tantárgy-pedagógia.* Líceum Kiadó, Eger.

Király I. (2011): *Utánzás mint a tanulás eszköze.* In: Danis - Farkas - Herczog - Szilvási (szerk.): *A koragyermekkorai fejlődés természete - fejlődési lépések és kihívások.* Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest.

Kiss Á. (2000): *Magyar gyermekjáték-gyűjtemény.* Holnap Kiadó, Budapest.

Kolozsváry J. (2004): *Az óvodapedagógus szerep kihívásai.* Trezor Kiadó, Budapest.

Komáromy S. (2002): *Költők és művek a XX. század magyar gyermeklírájában.* Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

Kovtun A. V. (Ковтун А. В.) (2013): *Виховання особистості засобами музичного мистецтва у вітчизняній педагогіці кінця XIX – середини XX століття.* In: *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6/32 szám, Kijev.

Krekó I. - Kanczler Gy. (2019). *Az óvodai környezeti nevelés módszertana.* CC Printing, Budapest.

Lanczendorfer Zs. (2020): *Háromszáz évre való terve volt. Száz esztendeje született Barsi Ernő.* In: *Honismeret*, 48(3) szám, 32–36.

Levchuk Ja. (Левчук Я.) (2013): *Українські народні дитячі музичні інструменти: гра музикою чи музикування грою.* In: *Музичний керівник*, 1. szám, Kijev.

Lisovska T. A. (Лісовська Т. А.) (2010): *Музичне виховання як педагогічна парадигма*. In: Andriyako - Rassoja - Semerikov (Андріяко - Рассоха - Семеріков) (szerk.): *Вісник Черкаського університету*. 183. kiadás 4. fejezet, Cherkassy.

Lyatsuzhenko Z. D. - Shkolnik Sz. Ja. - Besshaposhnikova T. V. (З. Д. Ланцюженко - Школьник С. Я. - Бесшапошникова Т. В.) (2006): *Музично-ритмічні хвилинки та розспіванки для дітей*. "TORSING" kiadó, Harkiv.

Marosi A. (2014): *Kárpátalja anno: lakodalom*.
<https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-lakodalom/>
Letöltve: 2023. március 30 .

Magyar Z. (2015): *Népköltészeti gyűjtés*. In: Magyar (szerk.): *Documentatio Folkloristica I*. Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest.

Merezhenko Ju. (Мережко Ю.) (2014): *Комплексні чи інтегровані музичні заняття: у чому відмінність?* In: *Музичний керівник*, 5. szám, Kijev.

Mikhailichenko O. V. (Михайличенко О. В.) (2004): *Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія*. "Nauka" kiadó, Sumi.

Nagy Á. - Trencsényi L. (2016): *Szocializációs közegek a változó társadalomban*. Iszt Alapítvány, Budapest.

Nagy J. (2012): *Boldog-boldogtalan magyarok édenkertjei és poklai*.
http://boldogsag.net/index.php?option=com_content&view=category&id=1084&layout=blog&Itemid=704&limitstart=1778
Letöltve: 2023. március 10.

Naumenko T. I. (Науменко Т. І.) (1995): *Музичне виховання дошкільників засобами українського фольклору*. Ukrajna Nemzeti Pedagógia Tudományok Akadémiája, Pedagógiai Intézet, Kijev.

Nezvald A. (2012): *A zenei nevelés transzferhatásai csecsemő- és kisgyermekkorban*. In: *Képzés és Gyakorlat*. 10. évfolyam, 3-4. szám, 117-123.

Nyitrai Á. (2016): *Mese és mesélés*. In: *Iskolakultúra*, 26. évfolyam, 2016/4. szám, Kaposvár, 75-83.

Ozsvárt V. (2018): *Népzenei inspiráció és klasszikus hagyomány Lajtha László kései vonósnegyeseiben*. In: *Magyar Zene*, LVI. évfolyam, 3. szám, 2018. augusztus, 303-322.

Remete Farkas L. (2020a): *Magyar népies szokások és rítusok*. Kézirat, Budapest.

Remete Farkas L. (2020b): *Kárpát-medencei, régi-pogány "pajzánkodó" szokások és hagyományok*. Kézirat, Budapest.

Sapszon B. (2013): *Játék a zenével*. Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., Budapest.

Schmidt I. (2018): *Nyelvelsajátítás vagy nyelvtanulás?* In: *Gyermeknevelés*. 2018/3 szám, 26-33.

Shevchuk A. Sz. (Шевчук А. С.) (2011): *Дитяча хореографія : програма та навч.-метод забезпечення хореогр. діяльності дітей від 3 до 7 років*. "Shkilnij Svit" kiadó, Kijev.

Simon I. Á. (2015): *A kisgyermekkorai nevelés módszertana*. Yeloprint, Szombathely.

Sut M. (Шуть М.) (2011): *Музичний керівник та учитель музичного мистецтва*. In: *Музичний керівник*, 1. szám, Kijev.

Szarka E. (2015): *A kreatív gondolkodás helye és szerepe óvodapedagógusi munkában*. RAABE Tanácsadó és Kiadó, Budapest.

Szesztay Zs. (2020). *A magyar zenei nevelés alapelvei, a kodályi koncepció*.
https://www.tok.elte.hu/dstore/document/1551/tp_ea_2020_11_25_kodaly.pdf

Letöltés dátuma: 2023. március 15.

Székely Á. (2015). *Óvoda és család*.
<https://docplayer.hu/3851483-Ovoda-es-a-csalad-az-ovodai-szocializacio-folyamat-jellegu-azert-a-feladatokat-elosztva-egymasra-epitve-tartalmukat-fokozatosan-bovitve-tervezzuk.html>

Letöltés dátuma: 2023. március 04.

Szinger V. (2008). *Kisgyermekkorai írás-olvasás esemény indirekt találkozás az írásbeliséggel iskoláskor előtt*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs.

Tátrai Zs. - Karácsony Molnár E. (1997): *Jeles napok, ünnepi szokások*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.

Terevyeva L. (Теряєва Л.) (2012): *Розучування нової пісні на музичних заняттях з дошкільниками*. In: *Музичний керівник*, 7. szám, Kijev.

Udovichenko V. V. - Sirotenko T. A. - Kuguєnko H. F. (Удовіченко В. В. - Сиротенко Т. А. - Кугуєнко Н. Ф.) (2014): *Хореографія в дошкільному навчальному закладі*. "Ranok" kiadó, Kijev.

Vargáné Nagy A. (2010): *Az ünnepekhez való viszonyulás*. In: *Műhely*, 2010/1-2, Győr, 235-242.

Véges M. - Fedinets Cs. - Ostapen Ju. - Ofitsinskiy R. - Szarka L. - Tokar M. Cserniczkó I. (Вегеш М. - Фединець Ч. - Остапець Ю. - Офіцинський Р. - Сорко Л. - Токар М. - Черничко С.) (2010): *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура*. “Lira” kiadó, Ungvár.

Zsubrits A. - Valkó A. - Horváth K. - Fehér A. (2015): A gyerekek játékokhoz fűződő érzelmi kapcsolata. In: *Képzés és gyakorlat*. 13. évfolyam 3-4. szám, 43-59.

MELLÉKLET

Ábrajegyzék

1. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népdalok mennyiség.....	36
2. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népdalok magyar eredetű aránya.....	37
3. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népi gyermekjátékok mennyisége.....	37
4. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népi gyermekjátékok magyar eredetű aránya.....	38
5. ábra. Kárpátaljai óvodák tantervében lévő népdalok és népi gyermekjátékok jeles naphoz kapcsoltságának aránya.....	39
6. ábra. Kárpátaljai óvodák tulajdonában lévő hangszerek.....	39
7. ábra. Válaszadók óvodai intézményében használnak-e intézményi munkatárs vagy kapcsolt magánszemély tulajdonában lévő kölcsönvett hangszert.....	40
8. ábra. Kárpátaljai óvodák által kölcsönvett intézményi munkatárs vagy kapcsolt magánszemély tulajdonában lévő hangszerek típusa.....	41
9. ábra. Kárpátaljai óvodák digitális eszköz felszereltsége.....	42
10. ábra. Kárpátaljai óvodák zenei oktatásán használt digitális zenei szemléltetés gyakorisága.....	42
11. ábra. Kárpátaljai óvodák zene hanganyag-forrásai.....	43
12. ábra. Kárpátaljai óvodákban felhasznált hangzóanyag autenticitása.....	44
13. ábra. Kárpátaljai óvodákban van-e lehetőség élő hangszer bemutatásra.....	44
14. ábra. Kárpátaljai óvodák engedélyezik-e gyermekek számára használni az elérhető hangszereket.....	45
15. ábra. Kárpátaljai óvodák élő zenei szemléltetés zenei foglalkozásokon gyakorisága.....	46

Mellékletek:

1. Melléklet: Kérdőív bevezetése és 0.1. kérdés.

Magyar népdalok és népi gyermekjátékok az óvodai zenei nevelésben Kárpátalján | Угорські народні пісні та народні дитячі ігри в музичному вихованні дитячих садків у Закарпатті

Tisztelt kitöltő!

Béres Vivien vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszék 4. éves hallgatója. "Magyar népdalok és népi gyermekjátékok az óvodai zenei nevelésben Kárpátalján" című szakdolgozatomhoz gyakorlati kutatást végzek, ehhez kérem az Ön segítségét. Kérem, járuljon hozzá a kutatásom megvalósításához az alábbi kérdőív kitöltésével.

A kérdőív kitöltése teljes mértékben anonim és önkéntes jellegű, azaz a résztvevők személyazonosságát **nem** kerül beazonosíthatásra vagy publikálásra. A kutatás további részében az adatokat kizárólag tudományos célokra használom fel.

Шановний виповнювач!

Мене звали Береш Вів'єн, студентка 4 курсу факультету педагогіки та психології Закарпатського угорського коледжу імені П. Ференца Ракоці. Я проводжу практичне дослідження до дипломної роботи на тему "Угорські народні пісні та народні дитячі ігри в музичному вихованні дитячих садків Закарпаття", в цьому я прошу вашої допомоги. Будьте ласка, сприяйте виконанню мого дослідження, заповнивши наведену нижче анкету.

Заповнення анкети є повністю анонімним та добровільним, тобто особи учасників не будуть розголошені та включені до роботи. У репті досліджень даних я використовую виключно для наукових цілей.

** Kötelező kérdés*

1. **0.1. Neme? | Стать? ***

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Nő | Жінка

Férfi | Чоловік

2. Melléklet: Kérdőív 0.1. kérdése.

2. 0.2. Születési éve? | Рік народження? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1949

1950

1951

...

3. Melléklet: Kérdőív 0.3. kérdése.

3. 0.3. Melyik település óvodájában dolgozik? *

Місце дитячого садка в якому ви працюєте?

4. Melléklet: Kérdőív 0.4. - 0.5. kérdése.

4. **0.4. Pozíciója az óvodai intézményben? ***

Ваша посада в дитячому садку?

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Igazgató | Директор
- Vezető | Керівник
- Óvónő/(bácsi) | Вихователь(ка)
- Zenenevelő | Музичний керівник
- Dada | Няня / дядя
- Segédpedagógus | Помічник вихователя
- Nyelvoktató | Вихователь(ка) мови
- Hitoktató | Релігійний вихователь(ка)
- Egyéb: _____

5. **0.5. Hány éves munkatapasztalattal rendelkezik? ***

Як давно ви працюєте в дитячому садку?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- 1-5 év | рік
- 5-10 év | рік
- 10-15 év | рік
- 15+ év | рік

5. Melléklet: Kérdőív 0.6. - 0.9. kérdése.

6. **0.6. Legmagasabb végzettsége? ***

Найвища кваліфікація?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Általános | Початкова школа
- Érettségi | Підсумковий
- Szakközép | Професійно-технічне училище
- Alapfokú (Bsc) | Бакалавр
- Mester (Msc) | Магістр
- Doktori (PhD/M.D.) | Доктор

7. **0.7. Melyik intézményben szerezte legmagasabb végzettségét?**

У якому навчальному закладі ви здобули вашу освіту?

8. **0.8. Végzettség szakiránya? ***

Орієнтація спеціалізації освіти?

9. **0.9. Vett-e részt az elmúlt 5 évben szakmai továbbképzésen? ***

Чи брали Ви участь у професійному курсу підвищення кваліфікації протягом останніх 5 років?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen | Так
- Nem | Hi

6. Melléklet: Kérdőív 0.10. - 1.2. kérdése.

10. 0.10. На igen, hol?

Якщо так, де?

I. KUTATÁSI RÉSZ - JELES NAPOK | I. ЧАСТИНА – ЗНАМЕНОВІ ДНІ

11. 1.1. Becsülje fel, hány népdal szerepel az Ön intézményének tantervében? *

Порахуйте, скільки народних пісень є у навчальній програмі Вашого закладу?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1-5

5-10

15+

12. 1.2. Ezek közül (1.1. kérdés) hány magyarnépdal? *

Скільки з них (питання 1.1.) з угорського походження?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

0-10%

10-25%

25-50%

50-75%

75-100%

7. Melléklet: Kérdőív 1.3. - 1.5. kérdése.

13. **1.3. Becsülje fel, hány népi gyermekjáték szerepel az Ön intézményének tantervében?** *

Порахуйте, скільки народних дитячих ігор входить у навчальної програми Вашого закладу?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1-5

5-10

15+

14. **1.4. Ezek közül (1.3. kérdés) hány magyar népi gyermekjáték? ***

Скільки з них (питання 1.3.) з угорського походження?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

0-10%

10-25%

25-50%

50-75%

75-100%

15. **1.5. A népdalok és népi gyermekjátékok milyen arányban jeles naphoz kapcsoltak?** *

У якій частці є народні пісні і народні ігри пов'язані з знаменовні днями?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

0-10%

10-25%

25-50%

50-75%

75-100%

8. Melléklet: Kérdőív 2.1. - 2.2. kérdése.

II. KUTATÁSI RÉSZ - HANGSZERES FELSZERELTSÉG | II. ЧАСТИНА ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ОБЛАДНАННЯ

16. **2.1. Milyen hangszerekkel vannak az Ön intézményének tulajdonában? ***

Якими інструментами володіє Ваш заклад?

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- Semmilyen | Ніяким
- Gyermekritmus hangszerek | Дитячі ритмічні інструменти
- Fúvós hangszerek | Духові інструменти
- Billentyűs hangszerek | Клавішні інструменти
- Vonós hangszerek | Струнні інструменти
- Ütős hangszerek | Ударні інструменти
- Pengetős hangszerek | Щипкові інструменти
- Egyéb: _____

17. **2.2. Az Ön intézményében van-e lehetőség élő hangszer bemutatására zenei foglalkozás alkalmával? ***

Чи є у Вашому закладі можливість представити живий інструмент під час музичної виховання?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen | Так
- Nem | Ні

9. Melléklet: Kérdőív 2.3. - 2.5. kérdése.

18. 2.3. Zenei foglalkozáson használnak-e magántulajdonban lévő hangszert, melyet ^{*} intézményi munkatárs, pedagógus, szülő vagy valaki más kölcsönöz az intézmény számára?

Чи використовується музичний інструмент, який є позичений для закладу від працівника, вчителя, батька чи хтось іншим?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Igen | Так

Nem | Ні

19. 2.4. Milyen hangszer(ek) kerülnek kölcsönzésre? (Amennyiben 2.2. kérdésre ^{*} "Igen" volt a válasz. "Nem" esetén kérem írja azt, hogy "Semmilyen")

Який(і) інструмент(и) є позиченим(и)? (Якщо відповідь на запитання 2.2 була "Так". Якщо "Ні", будьте ласка, напишіть "Жодного")

20. 2.5. Gyermeknek engedélyezik használni az elérhető hangszereket? ^{*}

Чи дозволяється дітям користуватися наявними інструментами?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

Igen | Так

Nem | Ні

10. Melléklet: Kérdőív 2.6. - 3.1. kérdése.

21. 2.6. Milyen gyakran használnak élő zenei szemléltetést zenei foglalkozásokon? *

Як часто використовується презентація живої музики на музичних вихованнях?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Mindig | Завжди
 Gyakran | Часто
 Ritkán | Рідко
 Soha | Ніколи

III. KUTATÁSI RÉSZ - DIGITALIZÁCIÓ | III. ЧАСТИНА - ДИГІТАЛІЗАЦІЯ

22. 3.1. Milyen digitális eszközökkel van felszerelve az Ön intézménye? *

Якими цифровими інструментами оснащений ваш заклад?

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- CD lejátszó | Компакт-диск програвач
 Egyéb típusú zenelejátszó | Інший тип музичного плеєра
 Projektor | Проектор
 Asztali számítógép | ПК
 Laptop | Ноутбук
 Hangszóró | Співкер
 TV | Телевізор
 Monitor | Монітор
 Egyéb: _____

11. Melléklet: Kérdőív 3.2. - 3.4. kérdése.

23. 3.2. Milyen gyakran használnak digitális zenei szemléltetést? *

Як часто використовується презентація цифрової музики?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Mindig | Завжди
 Gyakran | Часто
 Ritkán | Рідко
 Soha | Ніколи

24. 3.3. A zenei foglalkozásokon felhasznált hangzóanyag általánosan milyen forrásból származik? (Pl. Internet, CD, stb.) *

З якого джерела зазвичай походить звуковий матеріал, який використовується в музичних сесіях? (Наприклад інтернет, компакт-диск, тощо)

25. 3.4. Autentikus-e a Kárpátaljai ovodákban a zene foglalkozásokon használt magyar népzenei hangzóanyag éneke? *

Чи є автентичним спів угорської народної музики, який використовують в Закарпатських дитсадках?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- Igen | Так
 Nem | Ні
 Talán | Можливо

12. Melléklet: Kérdőív kivezetése.

KÖSZÖNÖM, HOGY KITÖLTÉSSEL HOZZÁJÁRULT! | ДЯКУЮ ЗА ВНЕСОК З ВАШИМ ВИПОВНАННЯМ!

A kérdőív kitöltése sokat segít a téma gyakorlati megismerésében, azaz Kárpátalja óvodai zenei nevelésében. A gyermekek számára fontos saját- és szomszédos kulturáikat megismerni, egy egészségesen elfogadó, s nem szegregált életmódhoz! Még egyszer köszönöm a kitöltést, s békés napokat Önnek!

Виповнення анкети допомагає багато пізнати як тема живе у практиці, тобто музичного виховання в дитячих садках Закарпатті. Дітям важливо пізнати свою та сусідню культуру, вести здоровий сприйнятливий та несеґрегований спосіб життя! Ще раз дякую, що заповнили його, і бажаю Вам спокійних днів!

Ім'я користувача:
Ілдіко Греба

ID перевірки:
1015111394

Дата перевірки:
16.05.2023 12:56:03 CEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.05.2023 15:36:03 CEST

ID користувача:
100011752

Назва документа: Béres Vivien Szakdolgozat (1)

Кількість сторінок: 48 Кількість слів: 11490 Кількість символів: 89267 Розмір файлу: 2.26 MB ID файлу: 1014794244

2.66% Схожість

Найбільша схожість: 0.5% з Інтернет-джерелом (<http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1830/1/%D0%A2%D0>).

2.65% Джерела з Інтернету

247

Сторінка 50

0.55% Джерела з Бібліотеки

18

Сторінка 51

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

6